

ŠKODA AUTO VYSOKÁ ŠKOLA, O.P.S.

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: 6208T164 Globální podnikání a právo

Řešení sporu ze spotřebitelských smluv formou rozhodčího řízení

Bc. Alexander Kravčák

Vedoucí práce: JUDr. Petr Frischmann, PhD.

Tento list vyjměte a nahrad'te zadáním diplomové práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury pod odborným vedením vedoucího práce.

Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná a v práci jsem neporušil autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Mladé Boleslavi dne

.....

Rád bych na tomto místě poděkoval JUDr. Petru Frischmannovi, Ph.D. za poskytování odborných rad a cenných připomínek při jejím zpracování.

Obsah

Úvod	9
1 Rozhodčí řízení.....	11
1.1 Rozhodčí soud vs. rozhodčí centra	11
1.2 Strany rozhodčího řízení	12
1.3 Alternativní řešení spotřebitelských sporů	14
1.4 Předpoklady rozhodčího řízení a podoby rozhodčí smlouvy	16
1.5 Teoretické koncepce rozhodčího řízení	18
1.4.1. Jurisdikční doktrína.....	18
1.4.2. Smluvní doktrína.....	19
1.4.3. Smíšená doktrína.....	20
1.4.4. Autonomní doktrína	20
1.6 Historie rozhodčího řízení v Československu po roce 1918	21
1.6.1 Volba rozhodce.....	22
1.6.2 Osoba rozhodce	23
1.6.3 Odvolání a vykonatelnost rozhodčího nálezu	23
1.6.4 Historické užití rozhodčího řízení v oblasti pojišťovnictví.....	25
1.6.5 Rozhodčí komise pro závody.....	26
1.6.6 Zajímavosti v ostatních oblastech rozhodčího řízení	27
1.6.7 Státní arbitráž v období socialismu	28
1.6.8 Institut rozhodčího řízení v období 1994-2011.....	29
1.7 Historie a současnost ochrany spotřebitele	31
1.7.1 70. léta a ochrana spotřebitele v ES	32
1.7.2 Současná ochrana spotřebitele	33
2 Rozhodčí řízení a jeho výhody a nevýhody před novelizací zákona o rozhodčím řízení	35
2.1.1 Neveřejnost	35

2.1.2	Jednoinstanční řízení a rychlost řízení	36
2.1.3	Náklady řízení.....	37
2.1.4	Vykonatelnost	38
2.1.5	Kontinuita.....	39
2.1.6	Shrnutí výhod a nevýhod rozhodčího řízení	39
2.2	Nedostatky rozhodčího řízení před novelizací	40
2.2.1	Problematika rozhodčí doložky před novelizací	41
2.2.2	Volba osoby rozhodce	42
2.2.3	Ekonomická podjatost rozhodců	43
2.2.4	Neplatnost rozhodčí smlouvy a judikatura	44
2.2.5	Zneužití rozhodčích smluv podnikatelem.....	46
2.2.6	Zneužití rozhodčích smluv spotřebitelem.....	47
3	Situace po novelizaci zákona o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů	48
3.1	Varianty novelizace	48
3.1.1	Požadavek samostatné rozhodčí doložky.....	50
3.1.2	Obligatoční náležitosti rozhodčí smlouvy pro řešení spotřebitelských sporů	51
3.1.3	Přezkum rozhodčího nálezu	56
3.1.4	Požadavky na rozhodce	58
3.1.5	Seznam rozhodců vedený Ministerstvem spravedlnosti	60
3.1.6	Náležité vysvětlení.....	60
3.2	Shrnutí dopadů novelizace na strany sporu	62
3.2.1	Dopad novelizace na rozhodčí společnosti.....	63
3.2.2	Dopad novelizace na spotřebitele.....	65
3.2.3	Judikatura v oblasti řádů rozhodčích společností po novelizaci ZoŘŘ	66

Závěr a návrh řešení	68
Návrh řešení - Dodatečná úprava ZoRŘ zavedením limitu hodnoty předmětu sporu pro využití RŘ ve spotřebitelských sporech.	70
Seznam literatury a dalších zdrojů	74
Právní předpisy	79
Seznam použité judikatury	80
Seznam tabulek	82
Seznam příloh	83
Příloha č. 1- Odpověď z emailové komunikace s Mgr. Terezou Bártovou z Rozhodčího soudu při IAL SE	84
Příloha č. 2 - Odpověď z emailové komunikace s advokátem a ad hoc rozhodcem JUDr. Vítem Lebedou.	85
Příloha č. 3 - Odpověď z emailové komunikace s Mgr. Michal Smečka z týmu pravni-rady.eu.	86

Seznam použitých zkratek

ADR	Alternative dispute resolution
ČR	Česká republika
EHS	Evropské hospodářské společenství
MDR	Multi-tiered dispute method
ODR	Online dispute resolution
RoZŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.
RŘ	Rozhodčí řízení
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SDEU	Soudní dvůr Evropské Unie
SRS	Soukromé rozhodčí soudy
ZoRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Úvod

Lidé si odjakživa hledali způsoby řešení svých sporů, pokud nebylo v jejich silách dojít ke společné domluvě. Již v dávné historii se vládce Izraelského království proslavil moudrostí při rozhodování sporu mezi dvěma ženami. Tento akt krále Šalamouna je známý po celém světě a nápadně připomíná právě úlohu rozhodce.

Existence rozhodčího řízení (dále jen RŘ) je známá téměř všem, avšak málokdo si uvědomuje, jaké následky přistoupení na řešení sporu pomocí RŘ přináší. Institut RŘ je na území České republiky upraven od roku 1994 zákonem č. 216/1994 o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen ZoRŘ). Úprava ZoRŘ neposkytovala před rokem 2012 dostatečnou míru ochrany spotřebitele, a tak se zde otevírala možnost zneužití RŘ ve sporech ze spotřebitelských smluv ze strany podnikatelů. Jako reakce na nevyhovující stav RŘ byl přijat Předpis č. 19/2012¹, kterým bylo původní znění ZoRŘ z roku 1994 upraveno. Novelizace ZoRŘ se zabývala užitím RŘ ve spotřebitelských sporech, jelikož v této oblasti původní úprava postrádala ochranu spotřebitele při řešení spotřebitelských sporů pomocí RŘ.

K tématu novelizace ZoRŘ je možné dohledat různé názory, které na sebe navazují, ale také si odporují. Hlavním cílem novelizace ZoRŘ bylo zvýšení ochrany spotřebitele v RŘ, tudíž je zajímavé sledovat dopady novelizace na míru využívání RŘ ve sporech ze spotřebitelských smluv. Problematiku RŘ shledává autor práce velice zajímavou, jelikož ovlivňuje životy jak spotřebitelů, tak také podnikatelů.

Cílem práce je posoudit vhodnost institutu RŘ pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Pro dosažení cíle práce bude potřebné analyzovat vhodnost užití RŘ ve sporech ze spotřebitelských smluv před a po novelizaci. Vhodnost RŘ bude ověřena metodou komparace výhod, nevýhod a nedostatků RŘ před novelizací ZoRŘ a po novelizaci. Následná analýza nedostatků novelizovaného ZoRŘ bude podkladem pro návrh řešení.

¹ Předpis č. 19/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen novelizace ZoRŘ).

V první kapitole jsou stručně popsány teoretické základy RŘ včetně definic a doktrín. Dále jsou nastíněny počátky RŘ na našem území, které bylo možné pozorovat již od počátku 20. století v různých odvětvích. Pohled do historie fungování RŘ přináší informace o procesní stránce RŘ, nárocích na rozhodce, míře ochrany spotřebitele, možnostech přezkumu rozhodčího nálezu a jiných úpravách, jež bude nápomocný pro zhodnocení novelizace ZoRŘ a následné návrhy řešení.

Následující dvě kapitoly tvoří praktickou část práce; druhá kapitola analyzuje období před novelizací a třetí kapitola se zabývá obdobím po novelizaci ZoRŘ. Obě kapitoly se věnují především otázce míry ochrany spotřebitele. V období před novelizací představovalo řešení sporů pomocí rozhodců možné negativní důsledky pro spotřebitele, které vznikaly z nedostatečné úpravy ochrany spotřebitele v ZoRŘ. Novelizace měla doplnit ZoRŘ do té míry, aby si řízení před rozhodcem zachovalo přizeň podniků, a aby především ochránilo spotřebitele před možnou podvodnou arbitráží. Správné nastavení míry ochrany spotřebitele se tedy jeví klíčové pro vhodnost užití RŘ ve spotřebitelských sporech. Třetí kapitola se věnuje právě období před novelizací ZoRŘ a zkoumá výhody a nevýhody RŘ v porovnání se soudní cestou. Následně je provedena analýza samotného RŘ a jeho nedostatků před novelizací.

Třetí kapitola naopak analyzuje situaci, která nastala po novelizaci ZoRŘ v dubnu 2012. Na začátku kapitoly je pojednáno o variantách řešení, kterými se zabývala Poslanecká sněmovna ČR. Následně jsou zde popsány hlavní změny, které s sebou přinesla novelizace ZoRŘ a dopady těchto změn jak na ochranu spotřebitele, tak i na míru ochoty podnikatelů používat RŘ ve sporech ze spotřebitelských smluv. K získání aktuálních informací sloužila také metoda dotazování odborníků z praxe.

Na základě výsledků analýz a historických poznatků z oblasti RŘ autor práce zhodnotil míru vhodnosti RŘ pro spotřebitelské spory pomocí analýzy dopadů novelizace ZoRŘ. Autor práce také navrhuje možné řešení situace, která vznikla po novelizaci ZoRŘ.

1 Rozhodčí řízení

Rozhodčí řízení, jež je označováno jako arbitráž², je často neznámá oblast pro spotřebitele. V odborné literatuře lze dohledat více možných definic, většinou se obsahově shodují a odlišná je pouze volba slov při formulaci. Kupříkladu Bělohlávek definuje RŘ „...jako rozhodování sporů soukromými osobami nebo nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout“ (2005, str. 19). Stejný autor později přeformuloval definici následovně: „Rozhodčí řízení je obvykle vnímáno jako způsob řešení sporů, kdy předmětný spor je postoupen jednomu, nebo několika soukromým osobám – rozhodcům – za účelem jeho autoritativního rozhodnutí“ (Bělohlávek, 2012, str. 12). Další rozsáhlejší definice RŘ je nabízena rozhodčími pravidly UNCITRAL³ v čl. 7.: „Arbitrážní dohoda je dohoda mezi stranami k postoupení k arbitráži všech, nebo určitých sporů, které mezi nimi vznikly, nebo by mohly vzniknout, vzhledem k stanovenému právnímu vztahu, ať již smluvnímu či nesmluvnímu“ (UNCITRAL, 2006, str. 5 [vlastní překlad]⁴). Všechny výše uvedené definice tedy vykazují znak charakteristický pro RŘ, a sice vůli smluvních stran k postoupení případného sporu třetí straně.

1.1 Rozhodčí soud vs. rozhodčí centra

Pokud se strany sporu dohodnou na řešení sporu pomocí RŘ, nabízí se jim volba mezi dvěma druhy entit, a sice mezi Stálým rozhodčím soudem (dále jen Rozhodčí soud) a rozhodčími centry⁵. Z hlediska spotřebitele je důležité jasně

² Slovní spojení „rozhodčí řízení“ a „arbitráž“ jsou v současnosti synonymy, avšak v období socialismu na území ČR byla arbitráž užívána ke kontrole podniků s cílem vyšší efektivity ekonomiky. O arbitráži v období socialismu pojednává Kapitola 2.1.7.

³ Zkratka UNCITRAL v originálním znění: United Nations Commission on International Trade Law; v překladu do Českého jazyka: Komise OSN pro právo mezinárodního obchodu.

⁴ Originální znění: „Arbitration agreement is an agreement by the parties to submit to arbitration all or certain disputes which have arisen or which may arise between them in respect of a defined legal relationship, whether contractual or not.“

⁵ Autor práce zde užil označení „rozhodčí centra“ z důvodu odlišení těchto center od stálého Rozhodčího soudu.

vymežit činnosti obou institucí tak, aby byl spotřebitel schopen tyto dvě instituce jednoznačně rozlišit. Znaky odlišující Rozhodčí soud od rozhodčích center jsou následující: 1) vznik Rozhodčího soudu je podložen § 13 ZoRŘ, zatímco vznik rozhodčích center není ZoRŘ upraven; 2) Rozhodčí soud má právo vydávat rozhodčí nálezy ve spotřebitelských sporech na základě zmocnění stranami sporu, zatímco rozhodčí centra nejsou zmocněna ZoRŘ k rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv. Dle Syrůčka (2006, str. 45) dále omezuje rozhodovací pravomoc rozhodčích center i § 5 zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů, kde je zakázáno ukládat povinnosti občanům, jež nejsou členy sdružení.

Nejasné vymezení mezi Rozhodčím soudem a rozhodčími centry v praxi způsobuje, že spotřebitel při podpisu smlouvy (často adhezní⁶) netuší, která z výše zmíněných institucí bude případný spor řešit. Taková situace je pro spotřebitele matoucí a snižuje možnost jeho ochrany před podvodnou arbitráží. Snížená schopnost spotřebitele rozlišovat mezi Rozhodčím soudem a rozhodčími centry přímo úměrně ovlivňuje míru jeho ochrany. Nižší míře ochrany spotřebitele v RŘ, které se odehrály pod záštitou rozhodčích center, nasvědčuje také skutečnost, že většina zrušených rozhodčích nálezů byla vydána v minulosti právě rozhodčími centry. Aby bylo možné předcházet zmatení spotřebitele, nová úprava ZoRŘ označuje rozhodčí centra jako zprostředkovatele služeb, neboli appointing authority. Tudiž rozhodčí centra nemohou být novelizovaným ZoRŘ chápány jako rozhodčí autority s právem rozhodovat spory ze spotřebitelských smluv.

1.2 Strany rozhodčího řízení

Jak bylo psáno výše, RŘ lze zkráceně popsat jako rozhodování sporu mezi smluvními stranami autoritou, kterou strany určí, nebo se dohodnou na způsobu jejího určení.

Ve spotřebitelských sporech vystupuje logicky na jedné straně spotřebitel. Spotřebitel, jakožto slabší strana sporu často ani netuší, co RŘ obnáší a jaké dopady může mít na jeho budoucnost. Jelikož český zákon nevymezuje

⁶ Adhezní se označuje smlouva, kterou nemá možnost slabší strana sporu ovlivnit.

průměrného spotřebitele, ale pouze spotřebitele⁷, je nutné nahlédnout do judikátů Soudního dvora Evropské Unie (dále jen SDEU). EU popisuje průměrného spotřebitele ve Směrnici 2005/29/ES⁸ jako spotřebitele, „...který má dostatek informací⁹ a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory,...“ (Evropský parlament a Rada, 2005). Neschopnost průměrného spotřebitele posoudit zákeřnost RŘ před novelizací ZORŘ vysvětluje například Nový (2009) následovně: „Zatímco spotřebitel je obvykle schopen posoudit jako nekalé ujednání o smluvní pokutě, která čtyřnásobně převyšuje výši půjčky, nekalost rozhodčí doložky není tak snadno odhalitelná.“ Spotřebitelská veřejnost nemá dostatečné informace o možných dopadech uzavření rozhodčí doložky na jejich životy. Spotřebitel, jakožto osoba, které se novelizace nejvíce týká, by měl poznat nástrahy a nebezpečí takového jednání. Jelikož tehdejší úprava ZoRŘ neposkytovala dostatečnou míru ochrany spotřebitele, RŘ si získalo negativní resumé mezi spotřebitelskou veřejností.

Na druhé straně spotřebitelských sporů stojí podnikatel, jehož lze označit jako schopnější stranu smluvního vztahu. Pojem podnikatel je vymezen v § 420 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník následovně: „Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“ Především spojení *činit tak soustavně* vyjadřuje podnikatelovo opakované uzavírání smluv, a tudíž se předpokládá také lepší znalost způsobů řešení sporů, než u spotřebitele. RŘ bylo v minulosti u podnikatelů oblíbeným nástrojem pro

⁷ § 419 nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: „Spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“

⁸ Plné znění názvu Směrnice 2005/29/ES: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004.

⁹ V RŘ je důležitá míra informovanosti spotřebitele o dopadech RŘ, a proto novelizace ZoRŘ ukládá povinnost informovat spotřebitele o následcích RŘ, což bude popsáno ve čtvrté kapitole.

rychlejší řešení sporů vznikajících ze spotřebitelských smluv. Dále v textu bude zhodnoceno, zda obliba RŘ ze strany podnikatelů přetrvává i po novelizaci ZoRŘ.

Nevyrovnanost znalostí a zkušeností mezi spotřebitelem a podnikatelem v RŘ.

Z popisu účastníků spotřebitelského sporu vyplývá jistá nerovnováha znalostí a zkušeností při řešení vzniklých sporů. Podnikatel, který řeší nedorozumění a spory se zákazníky častěji než průměrný spotřebitel, bude mnohem zkušenější a jeho znalosti v této oblasti budou rozsáhlejší.

K nerovnováze ve spotřebitelských smluvních vztazích se v judikátu vyjádřil i Nejvyšší soud ČR¹⁰, a to následovně: „Prakticky to znamená, že je nutné v rozhodčím řízení přiznat oběma stranám stejná procesní práva, tedy že obě strany musí mít stejnou možnost se k věci vyjádřit, uvádět tvrzení a důkazy k jejich prokázání.“ Zjednodušený pohled na zásadu rovnosti přináší Syrůček (2006, str. 20), a to tzv. *rovnost zbraní*, která popisuje schopnost obou stran se efektivně bránit a útočit vůči straně druhé. Jak z judikátu, tak i z interpretace Syrůčka je zřejmé, že pokud má být RŘ vhodným nástrojem pro řešení spotřebitelských sporů, je nutné odstranit nerovnováhu sil smluvních stran.

1.3 Alternativní řešení spotřebitelských sporů

Podnikatelé a spotřebitelé mají možnost volby mezi klasickým soudním řízením a mimosoudní cestou. RŘ se spolu se smírčí skupinou, ODR a mediací zařazují mezi nejčastěji užívané Alternative dispute resolutions¹¹, neboli ADR, které se nabízí právě jako náhrada ke klasickému soudnímu řízení. Při volbě způsobu řešení sporů často záleží na míře ochoty podnikatele udržovat dobré vztahy se svým okolím, ale také řešit spory efektivně.

Jednou z možností mimosoudní cesty je řešení sporů pomocí smírčí skupiny. Účelem smírčího řízení je uzavřít smír mezi stranami, avšak odlišuje se od RŘ především nevymahatelností výsledku smírčího řízení. Smírčí řízení je podloženo § 67 až § 69 Předpisem č. 99/1963 Sb. Občanským soudním řádem, kde je

¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007.

¹¹ Další alternativní možnosti řešení sporů jsou podle Ondřeje (2013, str. 164): Konciliace, Expertiza, Negociace, Mini-trial, Med-arb, MDR – multi-tiered dispute method.

ošetřena mimo jiné náležitost k soudům krajským a okresním. Dále je v Předpisu č. 99/1963 Sb. Občanského soudního řádu vymezená lhůta 30 dnů od zahájení smírčího řízení, do kdy soud musí rozhodnout ve věci. Jak uvádí Doleček (2014) „smírčí skupina je metoda vhodná pro dlouhodobé smluvní vztahy (např. ze stavební smlouvy), kdy spor urovnává smírčí skupina složená ze tří nestranných osob seznámených s danou činností.“

Dalším poměrně novým řešením sporů je ODR – *online dispute resolution*, jež zmiňuje Rozehnalová (2013, str. 170). Tato poměrně nová forma řešení sporů se nabízí jako možnost také ve spotřebitelských vztazích, avšak jak upozorňuje Rozehnalová, vhodnost ODR je podložena nekomplikovaným¹² sporem. Naopak pro složitější spory, jako například velké obchodní spory, rodinné spory, zaměstnanecké spory, neshledává Rozehnalová použití ODR jako vhodné. ODR se tak z důvodu vhodnosti použití v případě nekomplikovaného sporu jeví jako vhodný prostředek pro řešení jednoduchých spotřebitelských sporů, jakými jsou kupříkladu reklamace zboží a služeb.

Mimo rozhodčí řízení, na které se práce zaměřuje, patří do výčtu alternativních metod řešení sporů také mediace, která je často užívána jako možnost ukončení sporu před RŘ.¹³ V některých zemích se mediace pomocí zákonů staví před RŘ, což potvrzuje i Rozehnalová (2013), a to z důvodu podpoření možnosti uzavřít dohodu mezi stranami sporu. Základ mediace spočívá v ochotě stran sporu se domluvit na řešení sporu. Mediátor, jako třetí nestranná osoba, má za úkol podporovat komunikaci mezi stranami sporu tak, aby bylo dosaženo výsledku, se kterým budou obě strany sporu souhlasit. Běžná mediační dohoda, jež je výsledkem mediace, nemá ve srovnání s rozhodčím nálezem vynutitelný charakter. Avšak je možné docílit přímé vymahatelnosti mediační dohody, pokud mediační dohodu schválí soud jako formu smíru (Doleček, 2014). V současnosti je mediace upravena zákonem č. 202/2012 o mediaci a o změně některých zákonů.

¹² Jako jednoduchý spor uvádí Rozehnalová například spor ohledně reklamace spotřebitelem, kdy posouzení technické stránky reklamace není složité.

¹³ Pomocí tzv. MED-ARB procesů, kde mediace předchází arbitráži. Pokud se strany nedohodnou v mediačním řízení, tak se přejde plynule do arbitrážního řízení.

1.4 Předpoklady rozhodčího řízení a podoby rozhodčí smlouvy

RŘ funguje na určitých předpokladech; odborná literatura rozděluje tyto předpoklady do tří skupin, a sice:

1. smluvní autonomie stran a rozhodce,
2. zajištění procesní záruky státem,
3. spolupráce se státním soudnictvím (Rozeňalová, 2002, str. 34).

Kombinace těchto tří předpokladů představuje základní náhled na RŘ. Stát může tyto složky legislativně upravovat, jak potvrzuje také Rozeňalová (2002, str. 35): „...v řízení vnitrostátním jsou všechny složky ovlivněny jediným právem, v rámci něj jsou i do jisté míry vyladěny,...“ a připravit tak zázemí pro různé druhy rozhodčích smluv. Poslední takovou úpravou ZoRŘ byla novelizace, kterou se tato práce zabývá.

Následující text se zaměřuje na druhy smluv, jež jsou základem vzniku RŘ. Podle publikace docenta Ondřeje (2013) existují čtyři podoby rozhodčí smlouvy: Smlouva o rozhodci, Rozhodčí doložka, Neomezený kompromis, Asymetrická rozhodčí smlouva. Při rozdělení smluv je nutné se zaměřit na výhody a nevýhody jednotlivých právních úkonů pro smluvní strany sporu.

Smlouva o rozhodci

Tato smlouva se uzavírá po vzniku sporu mezi stranami a týká se pouze jednoho sporu. V ZoRŘ je zmíněná smlouva o rozhodci v § 3 písm a, který říká, že: „Rozhodčí smlouva se může týkat jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), ...“ Jak uvádí Ondřej (2013, str. 185) „v praxi se tato smlouva podaří uzavřít zcela výjimečně, protože jedna ze stran (dlužník) nemá zájem na urychleném vyřešení sporu.“ Když se jedná o řešení sporů ze spotřebitelských smluv, tak podnikatel bude mít zájem o uzavření tohoto druhu smlouvy, jelikož ve většině sporů vystupuje spotřebitel jako dlužník a oddalováním vyřešení sporu se podnikateli prodlužuje lhůta pro plnění pohledávky spotřebitelem. Podnikatel bude chtít takovou smlouvu uzavřít v co nejkratší době, aby mu byla pohledávka splacena. To ale nevyvrací tvrzení o oddalování smlouvy o rozhodci ze strany spotřebitele.

Rozhodčí doložka

Hlavní odlišnost mezi smlouvou o rozhodci a rozhodčí doložkou je v čase jejich uzavření. Rozhodčí doložka se podepisuje většinou ve stejném okamžiku jako smlouva hlavní, zatímco smlouva o rozhodci se uzavírá až po vzniku sporu. Vhodnost takového načasování potvrzuje i následující tvrzení Ondřeje (2013, str. 185): „Uzavírání hlavní smlouvy je ten nejvhodnější okamžik k uzavření rozhodčí doložky,...“ a následně podle Ondřeje (2013, str. 185) i faktu, že rozhodčí doložka je „nejčastější ujednání stran ve smlouvě hlavní (ve spotřebitelských smlouvách to bude ujednání nejčastěji ke smlouvě kupní.“

Je nutné rozlišovat, jestli je doložka určena pro spotřebitelské smlouvy, a tím pádem musí naplňovat novelizovanou podmínku § 3 odst. 3 ZoRŘ, která klade za obligatorní náležitost uzavírat rozhodčí doložky na samostatné listině, což bude podrobně řešeno v praktické části práce. Přesné znění je v ustanovení § 3 odst. 3 ZoRŘ, a zní následovně:

„Sjednává-li se rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní; jinak je neplatná.“

Před novelou ZoRŘ výše uvedená podmínka neexistovala, tudíž hrozilo, že se spotřebitel soustředil na samotnou kupní smlouvu a detailně se nezabýval obsahem rozhodčí doložky.

Neomezený kompromis

Neomezený kompromis je označován jako univerzální rozhodčí doložka sjednávaná u smluvních vztahů s podobnou povahou. Právě díky své podobnosti s rozhodčí doložkou jsou občas oba pojmy zaměňovány. Neomezený kompromis slouží smluvním stranám v ryze obchodním styku, kde se se sjednává rozhodčí smlouva, která má platnost pro všechny uzavírané smlouvy v příštím období. Hlavním přínosem neomezeného kompromisu je, že není potřeba tvořit rozhodčí doložku ke všem smlouvám, které jsou většinou podobné.

Asymetrická rozhodčí smlouva

V případě asymetrické rozhodčí smlouvy má jedna ze stran právo po využití RŘ u obecného soudu podat žalobu. (Růžička, 2005, str. 43) Takovým jednáním se jedna strana vzdává šance na podání žaloby civilnímu soudu. Jak poukazuje Ondřej (2013, str. 186), takové rozhodčí smlouvy jsou v České republice pro spotřebitelské spory nepoužitelné, avšak jsou považovány za platné a využitelné například pro spory z obchodních smluv. Ve mezinárodním prostředí je platnost asymetrické rozhodčí smlouvy nejednotná. Kupříkladu ve Spojených státech amerických a Velké Británii je asymetrická rozhodčí smlouva platná, avšak např. Francie asymetrické rozhodčí smlouvy nepovažuje za platné. (Růžička, 2005, str. 43)

Strany sporu mají tak více možností, jak mimosoudně vyřešit jejich spory. Volba správného postupu bude záležet na složitosti sporu a ochotě stran sporu spolupracovat, a dojít tak k řešení.

1.5 Teoretické koncepce rozhodčího řízení

Vysvětlení teorií, od kterých se odvíjí nahlížení na RŘ, je nezbytné pro pochopení důsledku vzniku RŘ. Teoretické koncepce přinášejí různé pohledy, kterými je možné nahlížet na RŘ. V literatuře se odborníci, zabývající se problematikou RŘ, neshodují na tom, která doktrína je nejvhodnější jako základ RŘ. Různé interpretace povahy RŘ tedy vyžadují pozornost při výkladu teoretických koncepcí. Základní rozdělení nám nabízí Rozehnalová (2002, str. 36):

- jurisdikční,
- smluvní,
- smíšenou,
- autonomní.

1.4.1. Jurisdikční doktrína

Tato doktrína ukazuje pohled na rozhodčí řízení, na které je nahlíženo skrze státní moc, jelikož stát stanovuje právní řád, kterým následně upravuje volbu rozhodce, pravomoc rozhodce, obligatorně stanovuje obsah smlouvy a vykonatelnost rozhodčího nálezu. Lze tvrdit, že v jurisdikční doktríně vyvozuje rozhodce svojí autoritu ze státní moci (Rozehnalová, 2002, str. 36,37).

Stát přenechává právo rozhodovat rozhodci zákonem. Smluvní strany využívají tohoto delegovaného práva státem a vyhledávají službu rozhodce. Rozhodce zastupuje stát a na dobu nutnou se stává soudcem. V předchozí větě je popsáno delegování státní moci, tzn. delegační teorie, jako první možnost pochopení jurisdikční doktríny. Druhá možnost popisuje rozhodčí nález jako rozsudek, tedy jedná se o rozsudkovou teorii. Výše tvrzené můžeme zastat příkladem z historie¹⁴, kde je dána přímá vazba mezi soudní mocí a rozhodčím řízením, ale také vyvrátit rozhodčím řízením z oblasti pojišťovnictví¹⁵. V případě jurisdikční doktríny je na RŘ nahlíženo jako na delegovanou soudní moc pomocí právního předpisu, který přenáší soudní moc na entity zabývající se RŘ. Zastánci jurisdikční doktríny ze zahraničí jsou Pillet a Mann, v Čechách je to Kučera.

1.4.2. Smluvní doktrína

„Smluvní doktrína naopak zvýrazňuje smluvní prvky jednotlivých institutů“ (Rozeňalová, 2002, str. 37). Tento náhled je podložen tvrzením, že smluvní strany si mohou vybírat rozhodce, zvolit rozhodčí řád a upravit si části smlouvy, a také průběh řízení. Zastánci této teorie dávají do popředí smluvní volnost stran a na národní právo se nahlíží jako na doplňující aspekt v rozhodčí smlouvě (Rozeňalová, 2002, str. 38). Rozeňalová tak naznačuje potřebnost zákona ve smluvní doktríně, tudíž přiznává nedostatek, který lze najít například v nedostatečné ochraně slabší smluvní strany. Podle Rabana (2003) je možné rozlišovat dvě větve smluvní doktríny. První větev si zakládá na tvrzení, že základem RŘ je smlouva. Tato teorie považuje za smlouvu také rozhodčí nález, který „uzavírají nebo podepisují rozhodci jako zástupci sporných stran“ (Raban, 2003, str. 36). Druhá větev nahlíží na moderní smluvní teorii jako na smluvní akt, avšak „rozhodci nevystupují jako zástupci sporných stran a že rozhodčí nález není smlouvou“ (Raban, 2003, str. 36). V případě nahlížení na RŘ pouze skrze smluvní doktrínu se zkušenosti stran sporů mohou přenést do oblasti formování smlouvy, a může zde dojít ke vzniku adhezních smluv. Tudíž nahlížení na RŘ pomocí smluvní doktríny shledává autor práce vhodné pouze v případech, kdy jsou obě strany rovnocenné, například u sporů mezi podnikateli. Nedostatkem je zde

¹⁴ Rozhodčí komise pro závody.

¹⁵ Nejvyšší soud ve Vídni odmítal zařadit rozhodčí řízení mezi soudy podle o. s. ř. z roku 1895.

myšlena absence smluvního ujednání v rozhodčí doložce, které by sloužilo na ochranu spotřebitele v různých situacích. Zastáncem smluvní doktríny v České republice je Raban.

1.4.3. Smíšená doktrína

Po předešlých dvou doktrínách, které prezentují pouze jeden směr výkladu je nutno představit kombinaci dvou předešlých doktrín, které vykazují určité nedostatky. „Podle smíšené doktríny je rozhodčí nález něco mezi rozsudkem a smlouvou“ (Raban, 2003, str. 36). Pro přesnější výklad si pomůžeme literaturou docentky Rozehnalové, která poukazuje na „důležitost vůle smluvních stran, avšak v mezích právních norem a vnitrostátních zákonů, které nabízejí možnost konání arbitráže, upravují rozhodčí smlouvy, nálezy a jejich účinky“ (Rozehnalová, 2002, str. 39). Ve smíšené doktríně se tedy využívá smluvní volnost stran, která je doprovázená delegovanou soudní mocí skrze zákonné předpisy. Smluvní vůle stran je tak ohraničena zákonným předpisem, který vymezuje významné části jako například: vymahatelnost rozhodčího nálezu, určení místa konání, či možnost použití RŘ pouze v určitých právních odvětvích.

1.4.4. Autonomní doktrína

Tato poměrně nová doktrína uvádí odlišný přístup k RŘ, jelikož na rozdíl od předešlých doktrín popírá spojitost s národním právem. Dále se autonomní doktrína neodvolává na smluvní vůli stran sporu, ale chápe RŘ jako samostatně fungující mezinárodní institut. Jak už vychází z názvu, tak autonomní doktrína podporuje také autonomii rozhodců a jejich volbu práva, podle kterého se má spor posoudit. Dále tato doktrína zdůrazňuje, „že vůle stran je základním řídicím prvkem tohoto řízení“ (Rozehnalová, 2002, str. 39). Podle Rozehnalové (2002, str. 39) je zde zdůrazňována autonomní vůle rozhodců, důležitost potřeb stran sporů a zaměření na mezinárodní obchod, kde je často RŘ užito v případech, kdy jednu stranu sporu zastupuje stát. Za hlavního zastávce autonomní doktríny je považován francouzský profesor E. Gaillard.

1.6 Historie rozhodčího řízení v Československu po roce 1918

V minulém století se využívalo RŘ v oblastech zaměstnanecké politiky podniku, hornictví a také v oblasti pojišťovnictví. Právě v oblasti pojišťovnictví bylo vůbec poprvé užito RŘ pro řešení sporů vzniklých ze spotřebitelských smluv. Tato kapitola přiblíží fungování rozhodčích soudů, rozhodovacího aparátu rozhodce (známého v té době jako *rozhodčím*), a také důvody participace stran v RŘ po roce 1918. Pro potřeby této kapitoly bylo čerpáno především ze sborníku Karla Schelleho z mezinárodní konference Days of Law. Bude zajímavé sledovat, zda a v jakých oblastech se používalo RŘ v souvislosti se spotřebitelem. Již na začátku 20. století RŘ vykazovalo několik shodných vlastností s dnešní úpravou, dokonce jednu vlastnost RŘ v minulosti považuje autor práce za natolik vhodnou pro řešení současných sporů ze spotřebitelských smluv, že se ji rozhodl začlenit do navrhovaného řešení.

Současná podoba RŘ se formovala především v průběhu 20. století. Tedy náhled do dávnější historie by nebyl natolik přínosný pro potřeby této práce, jelikož se ještě nejednalo o rozhodčí činnost v oblasti obchodní. Jak uvádí Schelle a Schelleová (2010, str. 18), tak „na rozhraní 15. a 16. století to [RŘ] bylo zřejmě za přípustné jen v tom případě, šlo-li o spory o čest.“

Historickým základem RŘ, jakožto i dnes, byla autonomní smluvní vůle stran, jež se projevovala ochotou, neboli vůlí přenechat rozhodování třetí osobě nebo osobám¹⁶ způsobilým k těmto úkonům, a to jak ve sporu vzniklém, tak také ve sporech budoucích. Tehdejší právní úprava také nabízela možnost zvolit si právní zástupce pro daný spor, avšak „v tomto případě bylo zapotřebí schválení poručenského úřadu“ (Schelle, 2008, str. 2). Nutností byla také písemnost rozhodčí smlouvy, neformálnost RŘ a možnost stran uzavřít ve sporu smír.

¹⁶ Myšleno rozhodčí komise pro závody, o které se dočteme dále v textu.

1.6.1 Volba rozhodce

Již na počátku 20. století se nabízelo několik možností jak jmenovat rozhodce. Jednou z možností bylo, že rozhodce mohl být jmenován již v rozhodčí smlouvě samé.

V případě, že rozhodce nebyl určen rozhodčí smlouvou, bylo možné uvést do rozhodčí smlouvy ustanovení o způsobu jmenování rozhodce a o počtu rozhodců. Jmenování rozhodců tedy probíhalo účasti obou stran sporu volbou svého rozhodce. Smlouva umožňovala, jak jmenovat rozhodce pouze jedné straně sporu, tak také ve smlouvě bylo možné jmenovat rozhodce stranami společně. Ponechání volby rozhodce třetí osobě bylo poslední variantou, jak mohl být rozhodce zvolen (Schelle, 2008, str. 2).

Již v minulosti lze vysledovat shodné procesy se současnou úpravou RŘ při určování pozice rozhodce, volbě rozhodce a jeho jmenování. Pokud si strany nestanovily rozhodce ve smlouvě, řídil se výběr rozhodců podle obecných pravidel, jež říkaly, že „každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce, a tito si volí předsedu“ (Schelle, 2008, str. 3). Jmenování rozhodců probíhalo podle pravidel dohodnutých ve smlouvě bez dalšího zásahu rozhodce. Pokud se tak nestalo, rozhodce ve smlouvě stanovil nápomocný systém. Buď si každá smluvní strana zvolila svého rozhodce, nebo obě strany volily rozhodce společně, což z hlediska rozdílných zájmů stran nemuselo být velice úspěšné řešení. Poslední možnost volby zahrnovala třetí osobu¹⁷, která zvolila rozhodce. Pokud byli rozhodci zvoleni dva, tak pro platnost usnesení museli rozhodnout shodně. Zákon také zakazoval státním úředníkům stát se rozhodcem, pokud vykonávali aktivní službu. Výše popsané možnosti volby rozhodce byly tedy široké a dávaly prostor smluvním stranám. Stranám sporu se tak již na počátku 20. století nabízelo několik možností jmenování rozhodce.

¹⁷ V současnosti je možné považovat za třetí osobu určující rozhodce tzv. *appointing authority*.

1.6.2 Osoba rozhodce

Na rozdíl od současné úpravy RŘ nebyly požadavky na osoby rozhodců upraveny zákonem. Dle Schelleho rozhodcům tehdy postačovala „všeobecná způsobilost usuzovací a rozhodovací“ (2008, str. 3). Jedinou podmínkou byla gramotnost rozhodce, neboť rozhodce musel vypracovat písemný nález.

Důležitým faktem ohledně osob rozhodců bylo také, že „za účelem zjišťování skutkového stavu mohli rozhodci vyslýchat strany, svědky i znalce, ovšem jen nepřisezně a dobrovolně. Neměli tedy žádnou donucovací pravomoc“ (Schelle, 2008, str. 3). Pokud byly vyžadovány další důkazy, mohli se rozhodci obrátit na soud, který je zajistil a poskytl. Rozhodce v konečné fázi vynesl rozhodčí výrok, který nesměl odporovat hmotněprávním předpisům.

Úprava rozhodčích činností v rámci hmotněprávních předpisů v období první republiky byla především v režii rozhodců a jejich dovedností. Zajímavé nároky na osobu rozhodce měly specializované rozhodčí soudy. Například v oblasti pojišťovnictví „se především mělo jednat o odborníky, kteří byli schopni s mnohem většími zkušenostmi než soudce rozhodnout o předmětu sporu“ (Schelle, 2008, str. 5). Potřeba znalce z oblasti finančnictví ukazuje, že již v minulosti úprava RŘ směřovala k vysoké profesionalitě rozhodce. Přítomnost rozhodce - znalce však nemohla zaručit procesní správnost vedení RŘ při řešení sporu, jelikož právní vzdělání nebylo na rozdíl od současné úpravy požadováno. Problematikou vzdělání rozhodce se zabývá i novelizace ZoRŘ, která stanovuje podmínku vysokoškolského vzdělání v oblasti práva pro osobu rozhodce.

1.6.3 Odvolání a vykonatelnost rozhodčího nálezu

Pro získání uceleného obrazu o procesní stránce RŘ je nezbytné podat vysvětlení o odvolání a vykonatelnosti RŘ v prvorepublikovém Československu. Vysvětlení poslouží také pro srovnání aktuálního stavu RŘ, tzn. po novelizaci. Jak vysvětluje publikace Schelleho (2008, str. 7), tak přestože se jednalo o právoplatný rozsudek, „bylo však možné proti věci právoplatně rozsouzené rozhodčím soudem namítat, že rozhodčí výrok je neúčinný¹⁸.“ Takové konání muselo mít ale oporu v tehdejší úpravě občanského zákoníku, kde byly stanoveny podmínky tzv. neúčinnosti.

¹⁸ V tehdejší terminologii se pro tento případ užívalo slovo *bezúčinný*.

Možnost stran odvolat se, neboli domáhat se neúčinnosti výroku, byla tedy umožněna v případech, kdy:

- rozhodčí výrok obsahoval vady;
- zákonný podklad nedostačoval k zahájení rozhodčího řízení;
- výrok odporoval nezměnitelným právním předpisům;
- formální zákonem nebo smlouvou stanovené náležitosti byly porušeny;
- rozhodci překročili hranice své působnosti;
- rozhodčí výrok odsuzoval jednu stranu k něčemu, jenž bylo dle zákona považováno za nepřípustné nebo nedovolené;
- se vyskytly zákonem povolené důvody pro žalobu pro obnovu řízení (Schelle, 2008, str. 3).

Podobná úprava se přenesla také do novelizace, avšak jak bude popsáno v kapitole zabývající se následky poslední novelizace, tak možnost přezkumu ve spotřebitelských vztazích nemusí nutně znamenat výhodu pro strany sporu.

Co se týče vykonatelnosti rozhodčích nálezů, tak rozhodnutí rozhodčích soudů byla považována za exekuční titul, což potvrzuje i následující citace Schelleho (2008, str. 7): „...byly exekučními tituly jednak právoplatná rozhodnutí rozhodčích soudů,...“ Postup při exekuci, vykonávané na základě rozhodčích rozhodnutí, se nijak zásadně nelišil od jakéhokoliv jiného exekučního řízení.

Dosavadní text, přibližující historický vývoj RŘ, se zaměřoval na průběh RŘ obecně. Pojednáno zde bylo o výběru a jmenování rozhodce na počátku 20. století, možnosti námitky proti rozhodnutí rozhodčího soudu a vykonatelnost rozhodčího nálezu. V historické úpravě je možné shledat určité prvky shodné s aktuální úpravou, avšak tyto historické prvky neupravují spotřebitelské spory. To poukazuje na možnou nevhodnost nejnovějších úprav ZoRŘ v oblasti spotřebitelských sporů. Následující text se bude zabývat popisem specializovaných rozhodčích soudů, které následovně budou nápomocny jako historický podklad pro analýzu současných předností rozhodčího řízení.

1.6.4 Historické užití rozhodčího řízení v oblasti pojišťovnictví

Rozhodčí soudy se zabývaly především problematikou z oblasti řízení zaměstnanců ve větších podnicích, což potvrzují také Schelle a Schelleová (2010, str. 13): „Rozhodčí řízení se v historii uplatnilo zejména v oblasti obchodních a pracovních vztahů.“

Nejspíš nejfrekventovanější oblastí pro využití RŘ se jeví pojišťovnictví. Navíc se v oblasti pojišťovnictví zpravidla jednalo o smluvní vztah uzavřený mezi podnikatelem a spotřebitelem, tudíž RŘ se zabývalo spotřebitelskými spory. Tyto spotřebitelské smlouvy však bývaly uzavírány za účelem ochránit finanční instituce před tzv. neplatiči, tudíž koncept zde zvyšoval ochranu podnikatelů na rozdíl od současné snahy o ochranu spotřebitele.

Jeden z prvních sporů, kde se jednalo o smlouvu se spotřebitelem, tedy vznikl v pojišťovnictví. „V tomto případě zákon dával možnost obrátit se na rozhodčí soud. Vycházelo se z toho, že právě tyto otázky mnohem lépe vyřeší odborníci než profesionální právníci“ (Schelle, 2008, str. 4). Odborníci na finanční oblast měli tedy podle tehdejšího zákona znalosti, které jim umožňovaly posoudit spor lépe, než kdyby se sporem zabýval právník s vysokoškolským právním vzděláním, jak to vyžaduje ZoRŘ po novelizaci. Stát zde delegoval moc a také ukazoval vůli legislativy, která upravovala RŘ v této oblasti, svolit k profesionálnímu posouzení sporu. Především se řešily spory „...o výši plnění, tedy o ocenění vzniklé škody, která má být pojištěné osobě nahrazena“ (Schelle, 2008, str. 4).

Zatímco v současné době se na osoby rozhodce se nahlíží ze dvou pohledů, a to na rozhodce, kteří právo nalézají a rozhodce, jenž právo tvoří, v nedávné historii tomu tak nebylo. K dané problematice se Schelle (2008, str. 4-5) vyjadřuje následovně:

„Jedná se o právní postavení rozhodců v době kolem roku 1934, kde můžeme jak v judikatuře, tak i v odborných člancích najít degradující zhodnocení postavení rozhodců a jejich zařazení mezi znalce. Tento fakt byl podporován soudním přezkumem rozhodčích výroků. Stejně tvrzení se objevuje znovu u Nejvyššího soudu ve Vídni, který odmítá zařadit rozhodčí soud mezi rozhodčí soudy podle občanského soudního řádu (dále jen OSŘ) z roku 1895. Můžeme vyčíst ze zákona

577 OSŘ, že úkol tzv. sboru znalců s rozhodčí pravomocí je úkolem primárním, nikoliv, jak bychom mohli předpokládat, rozhodování v právních otázkách.“

Judikatura a odborníci tedy považovali v minulém století rozhodce za pouhé znalce, kteří právo nalézají, nikoliv tvoří. Soudy tak ohodnotily rozhodce jako „pouhé“ znalce, avšak nejednalo se o znalce práva. Na druhou stranu byl znalec z oboru finančnictví schopen lépe posoudit podstatu sporu a vyřešit spor lépe po obsahové stránce, avšak nebyl schopen zaručit procesní kvalitu sporu.

1.6.5 Rozhodčí komise pro závody

Dalším možným typem rozhodčího soudu byla rozhodčí komise pro závody, kterou mohly zřídit závodní výbory za předpokladu, že splňovaly kritéria daná zákonem 330/1921 Sb.¹⁹ ze dne 12. srpna téhož roku. Tyto závodní výbory měly 3 až 20 členů v závislosti na velikosti závodu. Hlavní náplní jejich činnosti bylo hájit sociální, kulturní a hospodářské zájmy zaměstnanců závodu (Schelle, 2008, str. 8), tedy náplní činnosti připomínají nynější zaměstnanecké odbory.

Ve fungování rozhodčí komise a současné podoby RŘ můžeme najít odlišnosti (například při jmenování členů komise či předsedy komise), ale i shodné prvky. Nejvýznamnějším shodným prvkem byla neveřejnost řízení, což potvrzuje i Schelleho komentář (2008, str. 10): „Z jednání byla vyloučena veřejnost. Přítomni mohli být jen tři důvěrníci z každé strany.“ Neveřejností se řízení před rozhodčí komisí lišilo od občanského soudního řádu.

Lze také sledovat zajímavý fakt, že „rozhodčí komise konečně byla při svém rozhodování vázána právními předpisy, proto předseda i jeho náměstkové museli být osobami znalými práva“ (Schelle, 2008, str. 10). Zde se na rozdíl od pojišťovnictví vyžaduje právní vzdělání rozhodců, stejně jako je právní vzdělání rozhodců zakotveno v novelizované úpravě ZoRŘ v případě spotřebitelských sporů.

Neveřejnost RŘ již v minulosti sloužila k ochraně stran sporu. Například pokud se jednalo o zaměstnanecké spory, tak nebyly díky neveřejnosti RŘ ovlivněny vztahy na pracovišti. Neveřejnost jako prostředek ochrany stran sporu tak představovala

¹⁹ Zákon č. 330/1921 Sb. o závodních výborech, ze dne 12. 8. 1921.

značnou výhodu oproti soudním sporům již v minulosti. Autor práce se domnívá, že zákonný požadavek právního vzdělání rozhodců byl oprávněný, jelikož zde nebylo potřebné rozhodovat komplikované spotřebitelské spory, jako tomu bylo v oblasti pojišťovnictví.

1.6.6 Zajímavosti v ostatních oblastech rozhodčího řízení

V oblasti hornictví se RŘ vyznačovalo nemožností přezkumu rozhodčího nálezu státním soudem a zamezováním účelnému prodlužování rozhodčího řízení. Nemožnost přezkumu Schelle (2008, str. 13) shrnuje následovně: „U vrchního rozhodčího soudu se spor neprojednával znovu, nýbrž tento soud jen přezkoumával nález rozhodčího soudu v mezích návrhů učiněných v odvolání. Proti rozhodnutí vrchního rozhodčího soudu nebylo možné podání dalšího opravného prostředku.“ Zatímco účelné prodlužování konání řízení „...bylo možné potrestat peněžitými pokutami, které připadaly revírní radě ve prospěch všeobecných hornických dobročinných zařízení“ (Schelle, 2008, str. 13). Výše popsaná opatření se jeví jako přínosná řešení podporující rychlost RŘ, jelikož rychlost RŘ je jedna z výhod ve srovnání s řízením soudním.

Stejně jako u rozhodčích soudů hornických, tak také u rozhodčích soudů bratrských pokladen je možné pozorovat rozdělení rozhodčích soudů na rozhodčí soud první instance a vrchní soud. Vrchní soudy pro RŘ zastávaly funkci kontrolní a rozhodovaly „... o stížnostech podaných proti nálezům rozhodčích soudů...“ (Schelle, 2008, str. 14). Doba odvolání se liší u každého specializovaného rozhodčího soudu, avšak pohybovala se mezi 15 dny u hornických a 30 dny u rozhodčích soudů bratrských pokladen.

Označení institucí jako rozhodčí je z historického hlediska naprosto vyhovující, jelikož rozhodčí soudy byly zakládány podle zákona a v některých případech (například již zmíněná rozhodčí komise pro závody se závodními výbory) také nápomocně řízeny předsedou, který byl soudcem ve stejném zaměření. Výše popsané rozdělení rozhodčích soudů do dvou vrstev mohlo napomoci rychlosti řešení RŘ, a také snížení zatížení soudního aparátu, jelikož odvolání z první úrovně se řešilo u rozhodčího soudu druhé úrovně, tedy vrchního soudu pro rozhodčí řízení.

1.6.7 Státní arbitráž v období socialismu

Arbitráž je dnes synonymem pro RŘ, avšak v 50. letech 20. století tomu tak na území Československa nebylo. Předpisem upravujícím arbitráž státních podniků bylo nařízení č. 47/1953 Sb. o státní arbitráži, kde v § 1 bylo psáno následující: „Státní arbitráž rozhoduje předsmuvní a majetkové spory mezi podniky, organizacemi a zařízeními socialistického sektoru i orgány státní správy. Při rozhodování dbají orgány státní arbitráže na to, aby byla upevňována socialistická zákonnost, plánovací a smluvní disciplína a *chozrasčot*²⁰...“

Jeden ze znaků ekonomiky v období socialismu, která byla na území Československa řízená státem, je plánování. Jak je obecně známo, socialismus přinášel plány hospodářského rozvoje, dle kterých se musely podniky řídit a naplňovat je. Soudní cesta řešení sporů nebyla vhodná pro řešení sporů mezi dvěma státními podniky²¹, jelikož soudce musel rozhodovat dle práva, které mohlo ohrozit plnění hospodářského plánu, jak tvrdí Nový (2009). Arbitráž se tedy v minulosti používala na území socialistických států jako nástroj sloužící k řešení sporů mezi státními podniky ve prospěch hospodářských plánů.

Pro řešení mezinárodních sporů se státy mimo socialistický blok byla přijata Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži dne 11. února 1964. V tomto předpisu se pojednávalo o základních pravidlech mezinárodní arbitráže jako například: organizace arbitráže, státní příslušnost rozhodců, použitelné právo, zrušení rozhodčího nálezů, aj. Tato úmluva, týkající se jak fyzických tak i právnických osob, měla za úkol podpořit evropský obchod odstraňováním překážek, které by mohly ohrozit mezinárodní arbitráž mezi evropskými státy.

²⁰ Rusizmus *chozrasčot* je označení pro hospodaření socialistických podniků, kdy se dbalo na vyvážený rozpočet socialistického podniku. Náklady musely být pokryty výnosy a také byla zajištěna rentabilita výroby. Byla to snaha implementovat kapitalistický model podniku do socialistického prostředí.

²¹ Státní podniky podle Nového (2009) tvořili většinu hospodářství a představovali významnou formu vlastnictví v socialistickém Československu.

1.6.8 Institut rozhodčího řízení v období 1994-2011

Strany spotřebitelského sporu neměly možnost výběru mezi soudním řízením a RŘ až do první poloviny 90. let, avšak poté jeho využití ve spotřebitelských sporech rostlo. Konkrétně nebylo možné využít RŘ pro spotřebitelské spory až do konce roku 1994, neboť do té doby bylo výlučně určeno pro oblast sporů v zahraničním obchodě (Bělohlávek, 2002). Po jeho uvedení i do oblasti spotřebitelských sporů v roce 1994 však jeho využití rostlo až do roku 2011, což v tomto období pravidelně potvrzují články v Bulletinech advokacie. Podobné výsledky vykazují statistické údaje z období 2000-2013 od Rozhodčího soudu (viz Tab. 1). Počet sporů řešených Rozhodčím soudem se mezi lety 2000 a 2011 zvýšil více než šestnáctkrát, tedy z pouhých 192 sporů v roce 2000 na 3110 v roce 2011. Od roku 2012 se celkový počet sporů řešených Rozhodčím soudem snižuje následkem legislativních úprav RŘ, jak bude detailně rozvedeno v následujících kapitolách.

Z Tab. 1 také vyplývá, že nárůst celkového počtu sporů řešených rozhodčím soudem odpovídá přibližně nárůstu vnitrostátních sporů, avšak mezinárodní spory nevykazují tak markantní navýšení jako vnitrostátní. Časté využití institutu RŘ, jak se píše v Důvodové zprávě (ČESKO, 2011) k novelizaci ZORŘ, je možné přiřadit k finančním službám – spotřebitelským úvěrům. To potvrzuje, že se RŘ ve vnitrostátních sporech stalo využívaným nástrojem řešení sporů ze spotřebitelských smluv.

Tab. 1 Statistika sporů a doménových sporů Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR

Rok	Celkový počet sporů	Vnitrostátní spory	Mezinárodní spory
2000	192	152	40
2001	216	183	33
2002	282	228	54
2003	450	403	47
2004	598	544	54
2005	869	609	60
2006	1237	1158	79
2007	1082	1015	67
2008	1485	1392	93
2009	2381	2250	131
2010	2946	2786	160
2011	3110	2960	150
2012	2646	2515	131
2013	2406	2217	189

Zdroj: Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

1.7 Historie a současnost ochrany spotřebitele

Ve vztazích, kde na obou stranách vystupují podnikatelé, není nutné ochraňovat žádnou stranu. Vyplývá to z předpokladu, že obě strany sporu jsou si rovny znalostmi, a že jsou schopny dopředu posoudit následky svých právních aktů. V případě spotřebitelských vztahů je však nutné, aby stát zajistil určitou ochranu slabší strany – spotřebitele. Úprava ochrany spotřebitele při řešení sporů ze spotřebitelských smluv pomocí RŘ tak byla jedním z hlavních důvodů novelizace ZoRŘ. Nutnost úpravy ochrany spotřebitele byla nevyhnutelná i z principu sjednocování legislativy s tzv. ochranářskou politikou EU.

Na ochranu spotřebitele se v počátcích minulého století nahlíželo jako snahy o cosi utopického a společensky nevhodného (Selucká, 2008, str. 1). Takovému tvrzení odpovídalo i tehdejší užívání rozhodčích soudů v oblasti pojišťovnictví, kdy byl spotřebitel evidentně slabší stranou, a přesto původní koncept zvyšoval ochranu podnikatelů na úkor spotřebitele (viz Kapitola 1.6.4). Tedy v žádném případě se nejednalo o ochranu spotřebitele, naopak se jednalo především o ochranu finančních institucí (tedy silnější stranu podnikatele) před tzv. neplatiči.

Podobně se k nedostatečné ochraně spotřebitele během 2. poloviny 20. století vyjadřuje Růžička (2005, str. 16): „V podmínkách před rokem 1989 nebylo na území České republiky postavení spotřebitele nijak protěžováno, zabezpečení jeho rovnoprávného postavení bylo pomíjeno a tak lze říci, že spotřebitel byl nucen přijmout kvalitu a nabídku produkce podniků a nemohl využít informované volby. Volba ve výběru zboží a služeb byla velmi omezená, a tak i případná znalost spotřebitele jeho nároků, spojených např. s právy z odpovědnosti za vady zboží, nemohla být v dostatečné míře využita.“

Ochrana spotřebitele vycházela z politického režimu, jaký nastal po rozdělení Evropy během studené války na tzv. *západní* a *východní blok*. Ve *východním bloku* s centrálně řízenou ekonomikou byla ochrana spotřebitele nedostatečná, což je zřejmé například z povahy tehdy uzavírané kupní smlouvy. „Například koupě byla upravena nikoli jako smlouva, kterou se za úplatu převádí vlastnické právo, ale jako služba obyvatelstvu“ (Kotoučová, 2008, str. 16). Z toho vyplývá, že

ochrana spotřebitele v 2. polovině 20. století ve *východním bloku* byla poněkud chatrná a ustupovala veřejnému zájmu, což potvrzuje také Kapitola 1.6.7.

1.7.1 70. léta a ochrana spotřebitele v ES

Porovnáním vývoje ochrany spotřebitele mezi tržní ekonomikou uplatňovanou v ES a centrálně řízenou v zemích sdružujících se pod Radou vzájemné hospodářské pomoci (dále jen RVHP), je možné pochopit rozdílnost ve směřování těchto ideologií. Jak již bylo zmíněno výše, vývoj ochrany spotřebitele v zemích ES (součástí *západního bloku*) se lišil od států RVHP. Avšak ani v ES nelze hledat zařazení ochrany spotřebitele do programu ES okamžitě po vzniku, což potvrzuje také Knoblochová (Knoblochová, 2006): „Problematika ochrany spotřebitele v počátcích integrace chyběla, i když má pro naplnění a fungování vnitřního trhu zásadní význam.“

Právní úpravu ochrany spotřebitele ve smyslu, v jakém ji chápeme dnes, lze nalézt u některých států již od 60. let 20. století (Selucká, 2008, str. 2). Co se týče zemí ES, definici spotřebitele lze dohledat již v primárním právu EU, v tzv. Maastrichtské smlouvě²². Významným krokem k ochraně spotřebitele v ES se stal Pařížský summit v roce 1972, kdy byl projednáván „Předběžný program EHS o ochraně spotřebitele a informační politice.“ Tento program zahrnoval pět základních práv spotřebitele, a to právo na:

- 1) ochranu zdraví a bezpečnosti,
- 2) informace a vzdělávání,
- 3) ochranu ekonomických zájmů,
- 4) náhradu škody,
- 5) zastoupení (Knoblochová, 2006).

Do dnešního dne se ochrana spotřebitele ze strany ES (později EU) stupňovala v podobě směrnic a nařízení.

²² Článek 153 Smlouvy o založení ES

1.7.2 Současná ochrana spotřebitele

V současné době je politika ochrany spotřebitele vnímána jako cíl vlády České republiky pod dohledem EU. Pokroky v současné době dosahuje české právo pomocí výčtu směrnic a nařízení Unie v oblasti ochrany spotřebitele. Pro náhled na veškerou právní úpravu dopadající ze strany Unie nám poslouží webová stránka²³ Ministerstva průmyslu a obchodu. Ochrana spotřebitele se věnuje také Směrnice Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen Směrnice 93/13/EHS), která v oblasti RŘ může ovlivňovat rozhodování soudů v případech kdy je potřebné zvýšení ochrany spotřebitele²⁴. Jak uvádí Nový (2009), tak „Cílem směrnice je chránit spotřebitele, který má slabší vyjednávací pozici a podstatný informační deficit v porovnání s podnikatelem.“ Směrnice 93/13/EHS nemá v České republice přímý účinek, avšak její funkcí je naznačit směrování ochrany spotřebitele tzv. euro konformním výkladem této směrnice. Ve spojení s RŘ je důležitý čl. 3 Směrnice 93/13/EHS²⁵, jenž poukazuje na potřebu individuálně uzavírat rovnovážné spotřebitelské smlouvy s možností spotřebitele ovlivnit obsah smlouvy tím způsobem, že mu nebude předložena tzv. adhezní smlouva. Využívání adhezních smluv v RŘ ve spotřebitelských sporech potvrzuje také Palla (2008). Směrnice 93/13/EHS se staví k adhezním smlouvám negativně, avšak v běžné praxi spotřebitel přijímá adhezní smlouvy často, tudíž zásadnější bude obsah takové smlouvy, než její adheznost. Důležitý je také informativní a nevyčerpávající výčet podmínek, jež jsou považovány za nepřiměřené v příloze a zmíněné v odst. 3 článku 3 Směrnice 93/13/EHS. Zásadní formulace, *nevyčerpávající výčet podmínek*, odst. 3 článku 3 té samé směrnice poskytuje prostor pro úpravu české legislativy. Na závěr je nutné připomenout, že

²³ Stručný popis nejdůležitějších právních předpisů EU na ochranu spotřebitele v působnosti Ministerstva průmyslu a obchodu [online]. [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument6730.html>

²⁴ Ochrana spotřebitele se zabývají také následovné směrnice: Směrnice Rady č. 85/577/EHS o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory; Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku.

²⁵ Čl. 3, Směrnice 93/13/EHS: „Smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.“

aplikovat Směrnici 93/13/EHS, a tím pádem vyvozovat závěr o neplatnosti rozhodčí doložky není možné, jelikož jeho Směrnice 93/13/EHS pouze nabízí možné řešení²⁶.

Výše v textu byl popsán klasický pohled na ochranu slabší strany před stranou silnější, avšak Selucká (2008, str. 2) na aktuální ochranu spotřebitele nahlíží následovně: „Ochranu spotřebitele lze v současném pojetí charakterizovat nejen jako ochranu před dodavatelem (silnější stranou právního vztahu, protřelým profesionálem), ale mnohdy i před spotřebitelem samým.“ Podobně jako Selucká interpretoval míru ochrany spotřebitele ve svém judikátu²⁷ také Nejvyšší soud ČR: „Je třeba zdůraznit, že i ochrana spotřebitele má své meze a v žádném případě ji nelze pojímat jako obranu jeho lehkomyšlnosti a neodpovědnosti.“ Po této myšlence se naskýtá prostor k zamyšlení nad potřebou rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách. Zaměříme-li se na informační povinnost podnikatele vůči spotřebiteli, která vyplývá z § 3 odst. 4 ZoRŘ, tak by si spotřebitel měl být vědom následků této smlouvy při podpisu, pokud podnikatel podal informace dostatečně srozumitelně. Spotřebitel má být ochraňován podle EU uzavírání rozhodčích doložek, avšak jak poukazuje Selucká a taky judikatura, hlavním problémem je ochrana spotřebitele před vlastní lehkovážností při sjednávání smluv.

Pro naplnění cíle práce bylo také nutné posoudit míru ochrany spotřebitele v RŘ v minulosti, kde je možné sledovat trend směřující od ochrany podnikatele v počátcích 20. století k stále se zvyšující ochraně spotřebitele, jakožto slabší strany sporu. Někteří autoři upozorňují na fakt, že ochrana slabší strany sporu by neměla zahrnovat ochranu před vlastním lehkovážným jednáním.

²⁶ Směrnice 93/13/EHS je nepřímou normativní akt, tudíž nelze spor hodnotit dle této směrnice, ale pouze se ubírat ve směru, jenž tato směrnice nabízí. Takový postup je označován jako euro konformní.

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. N 23 Cdo 1201/2009.

2 Rozhodčí řízení a jeho výhody a nevýhody před novelizací zákona o rozhodčím řízení

Rozhodnutí stran sporu o tom, zda bude spor řešen klasickou soudní cestou, anebo pomocí RŘ, závisí nejen na preferencích stran sporu, ale také na vlastnostech soudní a mimosoudní cesty. Vlastnosti RŘ ve srovnání se soudní cestou přináší jisté výhody a nevýhody. Srovnání výhod a nevýhod RŘ a soudní cesty tak ovlivňuje míru, v jaké se strany sporu obracejí na RŘ. Záleží však na úhlu pohledu, ze kterého je na RŘ nahlíženo, jelikož výhoda jedné strany může být považována za nevýhodu strany druhé. Hlavní výhody RŘ a soudního řízení stručně vystihl Zoulík (2007, str. 14): „Výhodou rozhodčího řízení byla a je jeho rychlost, neformálnost, operativnost; soudní řízení naproti tomu je obecně dostupné, probíhá vžitými formami a snad poskytuje i větší jistotu.“ Následující text bude nezaujatě a nestranně nahlížet na RŘ před novelizací v roce 2012 a bude se odvolávat i na historický vývoj RŘ po roce 1918.

2.1.1 Neveřejnost

Zásadu neveřejnosti lze najít v praktikách rozhodčích soudů již ve 20. letech 20. století, konkrétně u rozhodčí komise pro závody (viz Kapitola 1.6.5). Rozhodčí komise pro závody však uplatňovala zásadu neveřejnosti v oblasti personální politiky v podnicích, tedy nejednalo se o spotřebitelské spory.

V současnosti je neveřejnost upravena § 19 odst. 3 ZoRŘ, který zní následovně: „Nedohodnou-li se strany jinak, je řízení před rozhodci ústní. Toto řízení je vždy neveřejné.“ V současné době je na neveřejnost pohlíženo pozitivně, což potvrzuje také Rozehnalová, která hodnotí tento předpoklad jako mimořádnou výhodu (2002, str. 42). RŘ díky zásadě neveřejnosti probíhá zpravidla neformálně, což může přispět nejen ke zrychlení procesu, ale také k vytvoření příjemnějšího prostředí v porovnání se soudním procesem. Další výhodou je, že zásada neveřejnosti neumožňuje vynášení informací mimo skupinu, jíž se spor týká. Neveřejnost tak poskytuje jistou ochranu pro všechny zúčastněné strany sporu; spotřebiteli slouží neveřejnost řízení jako ochrana soukromí a podnikateli zajišťuje ochranu dobrého jména.

2.1.2 Jednoinstanční řízení a rychlost řízení

Podstata jednoinstančnosti vyplývá z faktu, že konec RŘ nastává vydáním rozhodčího nálezu. Pokud se jedná o rychlost vydání rozhodčího nálezu, tak Rozhodčí soud (2015) na svých webových stránkách informuje o tom, že: „Od podání žaloby do vydání rozhodčího nálezu uběhne často pouze několik měsíců nebo dokonce několik týdnů; doručení stranám sporu nabývá rozhodčí nález právní moci a stává se vykonatelným.“

Zásada jednoinstančnosti může být omezena při užití ustanovení § 27 ZoRŘ, kde je stanoveno, že rozhodčí nález může být na žádost jedné ze stran přezkoumán jinými rozhodci, pokud se takto strany dohodnou. Strana sporu, jež je nespokojena s rozhodčím nálezem, se tedy nemůže dovolávat soudního přezkumu nálezu, ale může požádat o posouzení nálezu smluvně dohodnutým rozhodcem. Tato úprava ZoRŘ může být přínosem především pro podnikatele, jelikož se tak vyhne zdoluhavému soudnímu přezkumu, což má pozitivní vliv na rychlost vymáhání pohledávek. Naopak ze strany spotřebitele se tato výhoda v kombinaci se spotřebitelovou nevědomostí, demotivací, neochotou k účasti na RŘ a rychlostí arbitrážních agentur může proměnit na nevýhodu.

Co se týče rychlosti řízení, RŘ se tedy jeví mnohem efektivněji než řešení sporu soudní cestou. Ke kritice zdoluhavé soudní cesty řešení sporu se vyjádřil Raban (2010, str. 15): „Rozvláčnost a komplikovanost soudního řízení, které není koncipováno na „rychlou spravedlnost“, však postupně odradí, resp. již odradilo zájemce z obou táborů.“ Ve srovnání se soudním řízením je tedy RŘ zpravidla rychlejší.

Již tak rychlý proces RŘ nabízí další možnosti jeho zrychlení. První možností je volba rozhodce, který je specializován na určitý okruh řešených sporů, např. neplacení úvěrů, reklamace, neplnění služby, aj. Druhou možností je zrychlit RŘ vhodnou úpravou procesních pravidel, například ustanovit zjednodušené doručování či komunikovat s druhou stranou sporu pomocí emailů. Ke zrychlení RŘ se vyjádřil Raban (2010, str. 16) s poznámkou, že existují „procedury výběru rozhodce i průběhu řízení, které jsou skutečně ‚vytrimovány‘ na nejvyšší rychlost, takže umožňují dosažení exekučního titulu skutečně v průběhu ‚bleskových‘

několika týdnů.“ Podobně zrychlená RŘ komentoval také Ondřej (2013, str. 167): „Většina sporů je vyřešena do 90 dnů.“

Před novelizací ZoRŘ zrychlování RŘ nabíralo na popularitě, avšak tento trend mohl znevýhodňovat slabší stranu sporu (viz výše). Novelizace s sebou však přinesla vyšší míru ochrany spotřebitele, tudíž se trend zrychlených RŘ podstatně zpomalil (především kvůli přezkumu rozhodčích nálezů).

2.1.3 Náklady řízení

Náklady spojené s řešením sporu pomocí RŘ jsou ovlivněny rychlostí, jednoinstančností řízení, neveřejností, kontinuitou, aj. Společnosti, zabývající se RŘ, na svých webových stránkách uvádějí pouze přibližné náklady sporu. Například Rozhodčí soud (2015) k nákladům na vedení sporu uvádí pouze, že: „Poplatek za rozhodčí řízení u tuzemských sporů s předmětem sporu do 50.000.000,- Kč činí 4 % z hodnoty sporu, minimálně však 10.000,- Kč.“ Poplatky a náklady se však stanovují interně, ať už u Rozhodčího soudu nebo u rozhodčích center, což má za důsledek nemožnost zhodnocení vhodnosti rozhodčích doložek pro spory ze spotřebitelských smluv na základě výše nákladů.

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, RŘ probíhá zpravidla kratší dobu než běžné soudní řízení. Z toho důvodu lze tedy předpokládat nižší náklady při řešení sporu RŘ než při řešení soudní cestou. Pro podnikatele je propojení rychlosti RŘ a nákladovosti přímo úměrné, jelikož se zkracováním času potřebného na RŘ se také snižují implicitní náklady podnikatele.

V případě řešení sporu pomocí RŘ mohou smluvní strany ovlivnit výši nákladů, a to správným výběrem osoby rozhodce a rozhodčí instituce. Volba osoby rozhodce by tedy neměla být podceňována, jelikož může podstatně snížit náklady na vedení sporu. Konkrétně vzdělání osoby rozhodce ohledně procesní stránky RŘ může ušetřit náklady na soudní přezkum rozhodčího nálezu, jelikož jeho platnost nebude ohrožena pochybením rozhodce. Stejně tak důležitý je výběr rozhodčí instituce, jelikož lze u sporů vedených Rozhodčím soudem (nebo jinou komplexní organizací) předpokládat další snížení nákladů v návaznosti na komplexnost služeb „pod jednou střechou.“

Na základě výše uvedeného tedy nelze s přesností určit, kdy je RŘ finančně výhodnější než běžné soudní řízení. Rozehnalová (2002, str. 40) hodnotí náklady řešení sporu následovně: „Dnes se obvykle hodnota řízení, respektive poplatky soudní a náklady řízení rozhodčího, nikterak výrazně neliší.“ Náklady na RŘ a běžné soudní řízení bývají víceméně vyrovnané a zůstává tedy na smluvních stranách, aby na základě hodnoty smluvní transakce vyhodnotili vhodnost RŘ.

2.1.4 Vykonatelnost

Vykonatelnost rozhodčího nálezu odlišuje RŘ od ostatních alternativních možností řešení sporů. Vykonatelnost spočívá v tom, že: „Rozhodčí nález je současně exekučním titulem využitelným pro zahájení exekučního řízení podle platných právních předpisů v případě, že povinná strana rozhodnutí Rozhodčího soudu nerespektuje a nesplní“ (Rozhodčí soud, 2015). Tato skutečnost je umožněna § 3 odst. 5 písm. f ZoRŘ, který zní následovně: „Rozhodčí doložka uzavřená podle odstavce 3 musí obsahovat také pravdivé, přesné a úplné informace o ... tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.“ Tato právní věta potvrzuje pravomocnost a vykonatelnost rozhodčího nálezu. K vykonatelnosti rozhodčího nálezu se vyjádřil i Kocina (2009) následovně: „RN [rozhodčí nález] je tedy exekučním titulem, a proto práva, která jsou jím přiznána, lze uspokojit i proti vůli povinné osoby v řízení o výkonu rozhodnutí tak, jak je upraveno mj. i v občanském soudním řádu.“

Výhodou pro podnikatele je, že vykonatelnost rozhodčího nálezu funguje jako motivátor k vyřešení sporu. Avšak podnikatel (obvykle vystupující jakožto věřitel) může zneužít vykonatelnosti rozhodčího nálezu ve svůj prospěch například ve zrychleném RŘ, kdy spotřebiteli (obvykle vystupující jako dlužník a slabší strana sporu) není poskytnut časový prostor potřebný k reakci na kroky podnikatele. Praxe českého soudnictví, jak bude doloženo v Kapitole 2.2.4, však vedla k retroaktivitě a poměrně často rušila rozhodčí nálezy, které nesly pouhé náznaky zneužití RŘ proti spotřebiteli.

2.1.5 Kontinuita

Kontinuita neboli návaznost poskytuje podstatnou výhodu pro podnikatele při řešení sporů pomocí RŘ. Kontinuita je chápána jako rozhodování sporů obsahově podobných v časovém sledu. Podle Rozehnalové (2002, str. 42) lze kontinuitu použít například u „sérií sporů z investiční výstavby. Rozhodci se pak nemusí znovu a znovu potýkat s fakty týkajícími se případu jako celku.“ Kontinuita RŘ tedy přináší úsporu času a s tím spojenou úsporu finanční. Podle Rozehnalové (2002, str. 43) poskytuje kontinuita velkou výhodu především v oblasti investičních smluv, ovšem pouze v případě dohody smluvních stran v rozhodčí smlouvě.

Pro podnikatele je kontinuita, a s ní spojená úspora času, vítaným prvkem RŘ. Osobu rozhodce však může kontinuita RŘ dostat do nepříjemné pozice, jelikož kontinuita vyjadřuje stálost v obsahu sporů řešených rozhodcem. Pokud bude rozhodce řešit pouze jeden druh sporů, je zde nebezpečí strnulosti rozhodování a může postupem času vést i k podjatosti rozhodce. Provázanost kontinuity a podjatosti rozhodce lze vysvětlit následovně - pokud rozhodce rozhoduje obsahově podobný druh sporů opakovaně ve prospěch podnikatele, je možné, že takového rozhodce budou vyhledávat i další podnikatelé s obsahově podobným sporem.

2.1.6 Shrnutí výhod a nevýhod rozhodčího řízení

RŘ pro obě strany sporu skýtá nepoměrně více výhod než nevýhod v obecném pojetí.²⁸ Avšak i zde je nutné rozlišovat pro koho je určitá vlastnost RŘ výhodou, jelikož výhoda jedné strany může znamenat nevýhodu strany druhé. Nelze tedy jednoznačně určit prospěšnost použití RŘ ve spotřebitelských sporech pouhým srovnáním výhod a nevýhod.

Výhody a nevýhody vycházejí z různorodě uzavřených rozhodčích doložek, kdy jedna strana, snažící se o získání výhody, přivodí nevýhodu straně druhé. Takové situace, jako například záměrné předložení adhezních smluv či neúplné rozhodčí doložky podnikatelem, mohou být následně řešeny odvoláním k obecným soudům. Pro podnikatele je tedy důležité, aby dovedl dopředu odhadnout, zda obecný soud

²⁸ Obecným pojetím je myšleno RŘ v teoretické rovině, kdy autor práce vychází pouze z daných norem, kterými se RŘ řídí, a tudíž nebere v úvahu praktické dopady nekalého jednání v oblasti RŘ.

rozhodne v jeho prospěch v případě, že spotřebitel podá žalobu na zrušení rozhodčího nálezu. Při podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu soudem se totiž odkládá vykonatelnost rozhodčího nálezu, což oddaluje nárok podnikatele na uhrazení dluhu. Podnikatelem je tudíž očekávána určitá úroveň jednotného rozhodování soudů, která by smluvním stranám usnadnila rozhodování mezi soudní cestou a RŘ.

Řešení sporů ze spotřebitelských smluv poskytovalo spotřebiteli méně výhod než nevýhod, ale právě z důvodu nedostatečné ochrany spotřebitele bylo RŘ oblíbeným nástrojem pro podnikatele. Úprava rozhodčí doložky byla před novelizací pružná a podnikatelům nabízela získání výhodného postavení ve sporu.

2.2 Nedostatky rozhodčího řízení před novelizací

Před novelizací mělo RŘ nedostatky, které určitým způsobem snižovaly míru ochrany spotřebitele. V následující kapitole budou popsány nejzávažnější z těchto nedostatků spolu s jejich dopady na spotřebitele. Kapitola vychází především z odborného periodika Bulletin Advokacie a také z judikátů z odvolacích řízení u soudů České republiky.

Zoulík (2007) v periodiku Bulletin Advokacie pojednává o faktu, že v období před novelizací zákona byl rostoucí trend v užití RŘ, jako možnosti jiného řešení sporů než soudního. Tento stav může být vysvětlen několika důvody. Prvním důvodem je schopnost rozhodců odborně se seznámit s problematikou jak soudní, tak především odbornou. Druhým důvodem je možnost soustředění rozhodčí činnosti do center. Při zamyšlení nad těmito důvody lze říci, že vývoj RŘ je přirozený důsledek rozvoje trhu a s ním spojeným vzrůstajícím množstvím sporů. Spolu s rostoucím trendem v užití RŘ začalo být zřejmé, že RŘ má své nedostatky. Neustále se zvyšující počet sporů řešených pomocí RŘ poskytoval prostor pro možné zneužití těchto nedostatků.

2.2.1 Problematika rozhodčí doložky před novelizací

Nedostatek RŘ před novelizací je možno shledat v rozhodčí doložce, která je klíčovým dokumentem řídícím konkrétní RŘ. Možnost úpravy každé jednotlivé rozhodčí doložky nabízí prostor pro jednoduchou změnu v obsahu, která může být nevhodná pro jednu ze stran sporu. Taková úprava by mohla snižovat především ochranu spotřebitele, a tak mohla následně zneplatnit rozhodčí doložku. Nedostatkem způsobujícím nevýhodu pro spotřebitele je neurčitost řádů či nejasný způsob určování rozhodce v rozhodčích centrech, na které odkazuje rozhodčí doložka. Nejasnost rozhodčí doložky pak může způsobit neplatnost rozhodčího nálezu.

K neplatnosti rozhodčí doložky se vyjadřuje i rozhodnutí Vrchního soudu²⁹, které popisuje vliv adheznosti smlouvy na jeho neplatnost:

„Ing. Š. S. tak vydala rozhodčí nález na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky, tudíž sama nebyla nadána pravomocí vydat rozhodčí nález. Ve výše zmíněném rozhodnutí se pojednává také o adheznosti rozhodčí smlouvy. Vrchní soud vyvodil adheznost smlouvy dle atributů, které se vyskytovaly ve smlouvě. Zákaznice byla nucená přijmout smlouvu, které obsah byl předem připraven, aniž by měla schopnost obsah ovlivnit. Nemožnost ovlivnit volbu rozhodce byla dána zapsáním jména rozhodce bez ponechání možnosti jednat o volbě rozhodce. Zákaznici byla předložená smlouva stylu ‚take it or leave it‘.“

Rozhodčí doložky poskytovaly velký prostor pro obsahové změny, které nemusely vyhovovat z hlediska ochrany spotřebitele v procesu RŘ. Dále rozhodčí doložky byly součástí často přijímaných adhezních smluv, které spotřebitel neměl možnost pozměnit, a zajistit si tak dostatečnou míru ochrany v případě řešení sporu pomocí RŘ. Z výše uvedených důvodů autor práce označuje rozhodčí doložky jako možný nedostatek RŘ, a to především z hlediska nedostatečně podrobného určení obsahu rozhodčí doložky v ZoRŘ.

²⁹ Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008; Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. ledna 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007.

2.2.2 Volba osoby rozhodce

Volba rozhodce je jedna z nejdůležitějších součástí rozhodčí smlouvy. Rozhodce hraje důležitou roli při průběhu RŘ a má zásadní vliv na kvalitu RŘ. K osobě rozhodce se vyjadřuje také Důvodová zpráva³⁰ (ČESKO, 2011, str. 9) následovně: „...stávající znění zákona o rozhodčím řízení umožňuje vykonávat funkci rozhodce takřka komukoliv a osoba rozhodce tak nemusí působit vždy důvěryhodně.“ Na osobu rozhodce jsou kladeny podmínky, jež stanovuje druhá část ZoRŘ. Podmínky dle ustanovení ZoRŘ požadují od osoby rozhodce, aby byla osobou způsobilou k právnickým úkonům, zletilou, nepodjatou a tato osoba musí být občanem ČR³¹. Tento výčet podmínek je nutno doplnit o § 4 odst. 4³² ZoRŘ, který klade podmínku zápisu osoby rozhodce do Seznamu rozhodců vedeným Ministerstvem spravedlnosti ČR (dále jen Seznam rozhodců).

Před novelizací se nabízely dvě možnosti volby rozhodce. Zaprvé rozhodce mohl být zvolen podle § 7 zákona č. 216/1994 Sb., který určení rozhodce ponechal na obsahu rozhodčí smlouvy. Zadruhé se smluvní strany mohly odkázat na Řád rozhodčích center, nebo Řád Rozhodčího soudu. Tyto dvě možnosti určení rozhodce měly nedostatky především v nepřesnosti určení konkrétní osoby rozhodce v rozhodčí smlouvě a také v nekalém počínání rozhodčích center. Nekalým počinem rozhodčích center bylo například vedení vlastního seznamu rozhodců³³ a vydávání jednacích řádů, jelikož dle znění ZoRŘ byl k těmto úkonům oprávněn pouze Rozhodčí soud.

Samotná volba osoby rozhodce mohla být v rozhodčí smlouvě specifikována nejasně, což bylo podstatným nedostatkem RŘ před novelizací. V rozhodčí smlouvě tak například mohla být volba osoby rozhodce odkázána na Řád rozhodčího centra, a tedy zpravidla strana spotřebitele neměla možnost ovlivnit volbu rozhodce. V Důvodové zprávě (ČESKO, 2011, str. 9) lze nalézt další

³⁰ Označením *Důvodová zpráva* je myšlen dokument *Sněmovní tisk 371/0*. Dále v textu práce označováno zkráceně jako „Důvodová zpráva.“

³¹ I občané jiných zemí mají možnost stát se rozhodcem, jestliže jsou způsobilí k právním úkonům podle práva země dle jejich státní příslušnosti.

³² V novelizovaném znění je tato podmínka obsažena v odst. 3 stejného paragrafu.

³³ Nejednalo se o Seznam rozhodců vedeným Ministerstvem spravedlnosti ČR.

příklady nejasného určení osoby rozhodce: „V praxi se často vyskytují rozhodčí doložky, které umožňují, aby pouze jedna ze stran ustanovila rozhodce, nebo je rozhodcem určena osoba, která je nějakým způsobem spjata s jednou ze stran, nebo je s jednou ze stran předem domluvena na výsledku rozhodčího řízení.“ Nejasný způsob určení rozhodce znamenal nevýhodu pro spotřebitele ve prospěch podnikatele, resp. rozhodčího centra. Tento systém určení rozhodce omezoval spotřebitele v jeho volbě výběru nezaujatého rozhodce. K tomuto nedostatku se vyjádřil také Zoulík (2007, str. 14), který popisuje, že rozhodčí doložky rozhodčích center odkazují na nepřesný systém určující rozhodce nebo počet rozhodců. Stejný autor dále poukazuje na možnost zachování průběhu takového RŘ, nikoliv jeho zrušení.

2.2.3 Ekonomická podjatost rozhodců

Ve spotřebitelských sporech vycházejících z rozhodčích smluv, kde na jedné straně vystupuje průměrný spotřebitel a na straně druhé podnikatel, může vzniknout i ekonomicky motivovaný vztah podnikatele a rozhodce. Tento vzájemně ekonomicky výhodný vztah popisuje Nový (2009) ve svém příspěvku z konference Dny práva skrze následující příklad. Rozhodce, jakožto ekonomický subjekt maximalizující zisk, se především snaží vystupovat vůči podnikateli jako nejhodnější varianta pro řešení sporu. I když nadále tvrdíme, že rozhodce je nestranný ve svém rozhodování, bude to platit, když rozhodne opakovaně ve prospěch spotřebitele? Touto cestou vysílá signál k podnikateli, aby se pro další spory obracel na jiná rozhodčí centra. V opačném případě, kdy rozhodce opakovaně rozhoduje ve prospěch podnikatele, bude podnikatel služby zmíněného rozhodce vyhledávat i v budoucnu. Výše popsany proces vychází ze základních ekonomických pravidel maximalizace zisku a hledání cest k dosažení ideálního vztahu mezi podnikatelem a rozhodčími centry.

Jako praktický příklad podjatosti rozhodce lze použít rozsudek Nejvyššího soudu ČR³⁴, který popisuje provázanost rozhodce a podnikatele: „Lze současně pochybovat o její nepodjatosti v situaci, kdy žalovaná je de facto její klientkou (zajišťuje rozhodkyni předkládáním žalob majetkový prospěch ve formě odměny rozhodce za provedení rozhodčího řízení).“ Zde se jednalo o to, že rozhodce

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012.

a podnikatel si vytvořili určitý obchodní vztah, který byl založen na společné shodě při řešení spotřebitelských sporů.

Ekonomická podjatost rozhodce vychází ze vztahu mezi podnikatelem a určitým rozhodcem nebo rozhodčím centrem. Na základě spolupráce se tvoří obchodní vztah, kde podnikatel předpokládá určitý výsledek rozhodování, a tudíž se opakovaně obrací na stejného rozhodce nebo rozhodčí centrum. K eliminaci výše zmíněné ekonomické podjatosti rozhodců by přispěla volba Rozhodčího soudu místo rozhodčích center, jelikož by se volil rozhodce z větší skupiny osob. Zároveň by při volbě Rozhodčího soudu byla snížena pravděpodobnost vzniku obchodního vztahu v porovnání s volbou rozhodčího centra. U Rozhodčího soudu by byla firma pouze jednou z mnoha, a proto by Rozhodčí soud nebyl závislý na spokojenosti jednoho podniku.

2.2.4 Neplatnost rozhodčí smlouvy a judikatura

Pokud s výsledkem nebo průběhem RŘ jedna ze zúčastněných stran nesouhlasí, má možnost obrátit se na soudní soustavu. Takový postup však zcela eliminuje výhodu rychlosti RŘ, a pro podnikatele se tak RŘ stává nevýhodnou cestou řešení sporů. Podstatným nedostatkem RŘ v minulosti bylo, že při žalobě o zrušení rozhodčího nálezu docházelo k postoupení sporu soudům a zde pak nastával problém v nejednotném výkladu judikatury v období kolem roku 2009.

Než bude popsána judikatura soudní soustavy, je důležité si připomenout potřebu výkladu vývoje práva prostřednictvím rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR následovně: „Judikatura nemůže být bez vývoje a není vyloučeno, aby (a to i při nezměněné právní úpravě) byla nejen doplňována o nové interpretační závěry, ale i měněna, např. v návaznosti na vývoj sociální reality, techniky apod., s nimiž jsou spjaty změny v hodnotových akcentech společnosti.“³⁵ Podobný pohled na potřebné judikaturní změny lze dohledat i v dalších usneseních a rozhodnutích soudů.³⁶ Výše zmíněné rozhodnutí bylo následovně včleněno do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek vydávaných Nejvyšším soudem ČR. Změny

³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2127/2011.

³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2007, sp. zn. IV. ÚS 613/06; Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2014, CR IV.ÚS 1534/14; Usnesení Ústavního soudu CR ze dne 10. 12. 2013, Pl.ÚS 45/13.

v rozhodování obecných soudů jsou obhajovány potřebným vývojem práva prostřednictvím judikátů.

V souvislosti s RŘ měla změna postoje obecných soudů k zneplatňování rozhodčích doložek zásadní vliv na rozhodování podnikatelů o tom, zda využijí RŘ pro řešení spotřebitelského sporu. Rozhodování soudů je možné rozdělit rokem 2009. V období před rokem 2009 soudy rozhodovaly bez přihlednutí k ochraně spotřebitele, což potvrzuje také Lisse (2012), který se k této problematice vyjádřil následovně: „České soudy totiž po celou dobu od roku 1995, kdy nabyl zákon o rozhodčím řízení účinnosti, až do roku 2009 prakticky zcela ignorovaly unijní právní úpravu reprezentovanou zejména Směrnicí ES 93/13,...“ K situaci před rokem 2009 se vyjádřil také Muzikář (2014) trvzením, že: „Věřitelé totiž uzavřeli s dlužníkem rozhodčí smlouvu (doložku), která v dané době byla obvyklá a aprobovaná soudní praxí,...“ Takové rozhodčí smlouvy byly tedy platné a spotřebitel tak neměl možnost se obrátit na obecné soudy, tudíž mu nebyla poskytnuta dostatečná ochrana.

Zlomovým rokem pro změnu judikatury v nahlížení na problematiku rozhodčích center a jejich praktik se jeví rok 2009. V judikátech³⁷ po roce 2009 se jedná především o zneplatnění rozhodčích nálezů, a to z důvodu vedení RŘ podle pravidel vydaných rozhodčími centry. Pravidla rozhodčích center byla zveřejňována často pouze prostřednictvím odkazu na jejich webových stránkách, tudíž spotřebitel měl komplikovanější přístup k informacím. „V roce 2009 se však názory jednotlivých soud(c)ů začaly lišit.³⁸ Nejvyšší soud vyslovil názor, že pokud byl sjednán obsah rozhodčí smlouvy odkazem na v ní uvedená pravidla, pak se toto ujednání jeví přinejmenším jako neurčité, když jde o pravidla vytvořená pro RŘ ad hoc, která nebyla součástí rozhodčí smlouvy, a která na rozdíl od statutů stálých rozhodčích soudů nebyla uveřejněna v Obchodním věstníku“ (Muzikář, 2014). Zneplatňování rozhodčích smluv ve spotřebitelských sporech z důvodu

³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu CR ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008; Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 5129/2007; Usnesení Ústavního soudu CR ze dne 6. 11. 2008, sp. zn. II. ÚS 2682/08.

³⁸ Autor citace (Muzikář) zde odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007.

odkazování na pravidla rozhodčích center se po roce 2009 jeví jako správný postup výkladu unijního práva, především Směrnice 93/13/EHS. Avšak Lisse (2012) hodnotí soudní praxi po roce 2009 jako neuváženou aplikaci Směrnice 93/13/EHS, i když daná směrnice postrádá přímý aplikační charakter. Judikatura po roce 2009 se pro podnikatele nevyvíjela v příznivém směru.

Judikatura po roce 2009 tedy přinášela dodatečné náklady a problémy stranám sporu, u kterých již RŘ proběhlo a byl vydán rozhodčí nález před rokem 2009. V mnoha případech byla zahájena exekuce, ale po roce 2009 se rozhodování soudů změnilo směrem k vyšší míře ochrany spotřebitele.

2.2.5 Zneužití rozhodčích smluv podnikatelem

V oblasti obchodních vztahů je RŘ hojně používáno a těší se oblibě. Podnikatelé čerpají z jeho výhod, jako je například rychlost jednání, neveřejnost, oborová profesionalita. Je nutné podotknout, že se jedná o spory kde vystupují dva podnikatelé, tzn. že strany sporu jsou si rovné, a není potřebná zvýšená ochrana žádné ze stran. V okamžiku, kdy se jednou stranou stane spotřebitel, nastává nerovnováha a je nutná ochrana slabší strany, tedy spotřebitele.

Palla říká (2008), který tvrdí, že jsou v aktuální praxi v prostředí ČR rozhodčí doložky zneužívány, a tak kráceny práva spotřebitelů. Dle Čechlovského (2012) „Mnohé firmy totiž lidem ve smlouvě podstrčily klauzuli, že dojde-li ke sporu, bude ho řešit nikoli soud, ale rozhodce, zpravidla určený firmou.“ Taková ujednání bývají často psány natolik malým písmem, aby si je spotřebitel nečetl. Následkem takového nevyváženého smluvního ujednání je omezení soudní ochrany spotřebitele před mnohem zkušenějším podnikatelem, jehož hlavním cílem je maximalizace zisku. Jako příklad zneužití RŘ uvádí Raban (2009) „rozhodčí nálezy vydané soukromými rozhodčími institucemi na základě zneužívajících rozhodčích doložek, ..., jsou nicotné a lze je uznat za neplatné i za předpokladu, že nebyly napadnuty v řízení o zrušení rozhodčího nálezu.“

Ekonomická podjatost rozhodce a rozhodování v rozporu s dobrými mravy může naznačovat zneužití rozhodčích doložek ve spotřebitelských vztazích. Zároveň rychlost, neveřejnost a neformálnost RŘ může přispět ke zneužívání tohoto nástroje řešení sporů podnikatelem. Praktiky, které poškozovaly spotřebitele,

vnášely na RŘ zcela negativní světlo a zapříčinily se o to, že na RŘ je z pohledu spotřebitelské veřejnosti nahlíženo velice negativně.

2.2.6 Zneužití rozhodčích smluv spotřebitelem

Pokud je míra ochrany spotřebitele vysoká a spotřebitel si je plně vědom svých práv v rámci ochrany spotřebitele, může docházet k jejímu zneužívání ze strany spotřebitele. Bělohlávek (2012, str. 5) se ke zneužití ochrany spotřebitele vyjádřuje následovně: „Intenzifikace takové ochrany však často vede k jeho schopnosti zneužívat tohoto standardu;... Typickým příkladem jsou stále se množící situace, kdy spotřebitel využije svého práva na odstoupení od smlouvy v zákonné lhůtě, v mezidobí však zboží aktivně užívá, a naplní si tak účel jeho pořízení (zejména u sezónního zboží).“ V podobných situacích by měl být stanoven systém, který bude podnikateli poskytovat možnost ochrany svých zájmů, jako tomu bývalo například u Rozhodčích soudů hornických (viz Kapitola 1.6.6). Jestliže budeme nahlížet na problematiku také ze strany podnikatele, nesmíme opomenout jeho primární cíl, což je tvorba zisku. V jeho zájmu tedy bude, aby předcházel nepříjemnostem a svoji zkušenost přenesl do zlepšování využívání rozhodčích doložek. Spotřebiteli by z rozhodčí doložky mělo být zřejmé, že je uzavřena pouze jako ochranný prostředek pro podnikatele vůči spotřebitelům „neplatičům“, a nikoliv jako prostředek sloužící ke zneužití RŘ.

3 Situace po novelizaci zákona o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů

Zákon o RŘ v minulosti vykazoval jisté nedostatky, a to především v oblasti ochrany spotřebitele před zkušenějším podnikatelem. V Důvodové zprávě lze najít sdělení, které potvrzuje zaměření novelizace na ochranu spotřebitele: „Zejména ve spotřebitelských sporech se jeví jako nezbytná nutnost, aby Česká republika držela krok s trendy a povinnostmi, které pro ni plynou v oblasti ochrany spotřebitele“ (ČESKO, 2011, str. 10).

Význam rozsahu novelizace ZoRŘ v oblasti spotřebitelských sporů považuje Bělohlávek (2012) za zásadní. Jak vyplývá z předcházející kapitoly, nedostatky RŘ vycházely především z problematické formulace rozhodčích doložek u rozhodčích center. Novelizace RŘ měla přinést přehlednost v případech, kdy se jednalo o řešení spotřebitelských sporů, jelikož jak naznačila předchozí kapitola, RŘ se v této oblasti ubíralo negativním směrem.

Novelizací ZoRŘ byla završena snaha ochránit spotřebitele před praktikami, které ohrožovaly užití RŘ ve spotřebitelských vztazích. Z kruhů odborné veřejnosti je nahlíženo na novelizaci ZoRŘ jako na zásadní a pozitivní krok, jak uvádí Lisse (2012): „Vláda se se svým úkolem vypořádala – nazíráno zájmem spotřebitelské veřejnosti na jedné straně i zájmem podnikatelské veřejnosti na straně druhé – relativně zdárně.“ Dále Lisse (2012a) podotýká: „Největší přínos novely vidím v tom, že se postavilo na jisto postavení servisních organizací rozhodců ad hoc, tzv. arbitrážních center, jenž mohou nově i vydávat pravidla rozhodčího řízení, která musí být v rámci transparentnosti k rozhodčí smlouvě přiložena.“

3.1 Varianty novelizace

V Důvodové zprávě jsou zmíněny čtyři varianty řešení novelizace ZoRŘ. Konečná volba padla na IV. variantu, avšak pro potřeby práce budou stručně popsány všechny varianty a následně bude krátce zhodnocen jejich potenciální přínos pro cíl novelizace ZoRŘ.

I. varianta, tzv. *varianta nulová* nepřipouští žádný zásah do ZoRŘ. Tato varianta totiž neshledávala žádný problém v právní úpravě RŘ obecně, jelikož upřednostňuje výklad RŘ přes smluvní doktrínu. Staví do popředí vůli stran, jež je

vyjádřena smlouvou. Tato varianta je následně v Důvodové zprávě negována, poněvadž popírá podstatu novelizace RŘ, jejímž prvořadým úkolem je prostřednictvím změn zvýšit kvalitu řešení spotřebitelských sporů. V případě volby I. varianty by také nebyla naplněna *unifikace práva*, a tudíž I. varianta by nespĺňovala požadavky EU na sjednocování právních norem.

II. varianta počítá s úplným zákazem užití rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech. Jak tvrdí Lisse (2012): „Zakázat rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách úplně by bylo nicméně legislativně neúnosné, neboť by to činilo ze spotřebitelů „kontrahenty³⁹ druhé kategorie“ a taková právní úprava by již šla daleko nad rámec ochrany spotřebitele jako tzv. slabší smluvní strany.“ Dopady II. varianty na soudní soustavu by byly podle Sokola (2013) rozsáhlé, a to z důvodu přenesení až 70 000 případů od rozhodčích institucí k okresním a krajským soudům. K neuzítí druhé varianty se také přiklání Důvodová zpráva, jelikož záměr novelizace má za úkol zajistit rovnocennou pozici RŘ ve srovnání se soudní cestou, a tudíž odbřemenit soudní soustavu od určitých sporů. Úplné zrušení možnosti užití RŘ ve spotřebitelských vztazích by přivodilo zahlcení soudní soustavy spotřebitelskými spory, které by jinak mohly být řešeny pomocí RŘ. Ve spojení s II. variantou by bylo možné zavést určitý finanční limit, nad který by již nebylo možné užití RŘ ve spotřebitelských sporech. O omezení užití RŘ ve spotřebitelských sporech pomocí finančního limitu bude pojednáno v návrhu řešení.

III. varianta navrhuje použít cesty RŘ pouze až po vzniku samotného sporu. Cílem této varianty mělo být znemožnění uzavírání rozhodčích doložek před vznikem sporu, a tak ochránit spotřebitele před podpisem kupříkladu adhezní doložky. Tímto směrem postupovala Slovenská republika, kde „je vyloučeno řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení, jestliže spor vznikl po uzavření rozhodčí smlouvy“ (ČESKO, 2011, str. 12). Třetí varianta je podporována Evropskou unií, což potvrzuje následující text v Důvodové zprávě: „Ve všech nových směrniciích je závazek pro členské státy, aby podporovaly mimosoudní řešení spotřebitelských sporů“ (ČESKO, 2011, str. 13). III. varianta by byla vhodná pro řešení situace v oblasti RŘ, avšak omezit uzavírání doložek na dobu po vzniku

³⁹ Smluvní strana, účastník smlouvy.

sporu by postavila podnikatele do nepříjemné pozice z důvodu neochoty spotřebitele přistoupit na rozhodčí doložku. Spotřebitel by zde pravděpodobně volil zdlouhavější soudní cestu, a podnikateli by tak rostly náklady z dluhu.

IV. variantou se český zákonodárce zaměřil na zvýšení ochrany spotřebitele pomocí úpravy podmínek RŘ, za kterých je možné řešit spotřebitelský spor pomocí rozhodčí doložky. Důvodová zpráva převzala z německé modifikace RŘ, kde se jedná o tyto změny, které následně novelizace zakotvila do ZoRŘ:

- a) „povinnost uzavírat rozhodčí smlouvu na samostatné listině než je zbytek smlouvy upravující práva a povinnosti stran,
- b) uvádět v rozhodčí smlouvě určité údaje obligatorně,
- c) zpřísnit kvalifikační podmínky na osobu rozhodce a
- d) povinnost rozhodovat spotřebitelské spory v souladu s právními předpisy na ochranu spotřebitele“ (ČESKO, 2011, str. 14).

Z variant řešení novelizace ZoRŘ lze považovat IV. variantu za nejvhodnější, a to z důvodu zachování možnosti řešení sporu ze spotřebitelské smlouvy pomocí RŘ. IV. varianta také nakonec byla vybrána jako předloha pro novelizaci ZoRŘ. I. varianta nenabízí žádné změny v ZoRŘ, tudíž je zcela neopodstatněná. II. varianta počítá se zrušením RŘ v oblasti spotřebitelských sporů, což odporuje směřování Evropské unie. III. varianta se jeví jako přípustná, avšak autor práce výše poukazuje na neochotu spotřebitele využívat RŘ po vzniku sporu.

3.1.1 Požadavek samostatné rozhodčí doložky

Včleňování rozhodčích doložek do hlavních smluv bylo před novelizací ZoRŘ běžnou praxí. Spotřebitel si tak nemusel uvědomit, že se v hlavní smlouvě zavazuje k určitému postupu při řešení sporu v budoucnu.

Jedna z hlavních změn, zavedených pro vyšší míru ochrany spotřebitele, je povinnost sjednávat rozhodčí doložku samostatně. Zde zákon účelně nutí spotřebitele ke zvýšené pozornosti při podpisu doložky, než by tomu tak bylo v případě, kdy by doložka byla včleněna přímo do textu smlouvy. V případě, že je doložka včleněna do textu smlouvy, je považována za neplatnou dle § 3 odst. 3 ZoRŘ, jenž zní následovně: „Sjednává-li se rozhodčí smlouva pro

řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní; jinak je neplatná.“

Podmínka sjednávání rozhodčí doložky samostatně tedy věřiteli dovoluje zachovat i nadále užití rozhodčích doložek při řešení spotřebitelských sporů a spotřebiteli se nabízí větší prostor pro uvědomění existence rozhodčí doložky. Podmínka sjednání rozhodčí doložky samostatně je vítána z pohledu ochrany spotřebitele. Je však nutno zjistit, jak přimět podnikatele k úpravě stávajících, nevyhovujících smluv tak, aby byla tato podmínka splněna a nedocházelo k preventivnímu zdražení produktu či služby, a to z důvodu potřebné dodatečné úpravy rozhodčích doložek a spotřebitelských smluv. Následovné zdražení by totiž mohlo zákazníka/spotřebitele odradit, tudíž podmínka sjednání doložky samostatně by v konečném důsledku spotřebiteli neprospěla. Otázkou bude také, zda je formulace této podmínky v ZoRŘ opravdu vhodná.

Jako přínosnější nabízí autor práce nahradit slovo *samostatně*, užitě v novelizovaném ZoRŘ, slovním spojením *na samostatné listině*. Slovní spojení *na samostatné listině* by zamezilo vložení rozhodčí doložky na stejnou listinu jako smlouva hlavní, tudíž by byl spotřebitel ještě důrazněji upozorněn na přítomnost rozhodčí doložky.

3.1.2 Obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy pro řešení spotřebitelských sporů

Podstatnou změnou, jež přinesla novelizace ZoRŘ, jsou také obligatorní povinnosti, které musí obsahovat rozhodčí doložky v případech spotřebitelských sporů. Zahrnutí obsahových požadavků na rozhodčí doložku klade vyšší nároky na správné vypracování, a taktéž začlenění všech náležitostí tak, jak to předepisuje § 3 odst. 5 ZoRŘ, který zní:

Rozhodčí doložka uzavřená podle odstavce 3 musí obsahovat také pravdivé, přesné a úplné informace o

- a) rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud,
- b) způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení,

- c) odměně rozhodce a předpokládaných druhích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání,
- d) místu konání rozhodčího řízení,
- e) způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a
- f) tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.“

Stanovení obligatorních náležitostí smlouvy si klade za cíl zobecnění obsahu, a tím pádem předcházení vytváření doložek, které jsou obsahově nejasné nebo neúplné, což může následovně zapříčinit jejich neplatnost.

Lisse a Kohout (2012) upozorňují následovně na možný nedostatek výčtu obligatorních náležitostí v rozhodčí smlouvě: „Výkladové potíže v aplikační praxi zde ukáže nebo neukáže až míra judikaturní přísnosti, s jakou budou vykládány nároky na pravdivost, přesnost a úplnost zákonem požadovaných informací.“ Jinými slovy, bude záležet na judikátech soudů a jejich vymezení hranice detailů, které budou muset být uvedeny v rozhodčích smlouvách, pokud se bude jednat o spotřebitelské smlouvy. Požadavek obligatorních náležitostí popsany výše je podle novelizovaného ZoŘ splněn také v případech, kdy rozhodčí doložka určuje pro řešení spotřebitelského sporu právě Rozhodčí soud, nebo řády stálých rozhodčích soudů. Splnění požadavku prostřednictvím svěření řešení spotřebitelského sporu Rozhodčímu soudu je zakotveno v § 3 odst. 6 ZoŘ, a zní následovně:

„Svěřuje-li rozhodčí doložka rozhodování sporu stálému rozhodčímu soudu, je požadavek uvedený v odstavci 5 splněn také odkazem na statuty a řády stálých rozhodčích soudů vydávané podle § 13 [ZoŘ].“

Obligatorní informace jsou v Důvodové zprávě spjaty s vzorovou smlouvou vydanou Ministerstvem spravedlnosti ČR, avšak v období psaní této diplomové práce nebylo možné dohledat vzorovou rozhodčí doložku. Nemožnost nahlédnutí na vzorovou rozhodčí doložku považuje autor práce za podstatný nedostatek aplikace této nové podmínky.

3.1.2.1 Určení rozhodce

Rozhodčí smlouva musí obsahovat přesné a pravdivé informace o rozhodci. Způsob určení rozhodce by tedy měl být součástí obligatorních náležitostí, jelikož spotřebitel by měl mít informace o rozhodci a způsobu jeho určení. Novelizovaný ZoRŘ nabízí stranám více možností určení rozhodce pro spor ze spotřebitelských smluv než původní znění ZoRŘ.

Zprvé se nabízí možnost v § 7 odst. 1 ZoRŘ stanovení rozhodce pomocí rozhodčí smlouvy, nebo určení způsobu volby osoby rozhodce pomocí rozhodčí smlouvy. Tato možnost byla využívána již na začátku 20. století, což potvrzuje její schopnost správně určit rozhodce.

Druhá možnost určení rozhodce, která se druhou větou § 7 odst. 1 ZoRŘ opírá o § 19 odst. 4 ZoRŘ, spočívá v určení rozhodce pomocí rozhodčího řádu. Důležité je, aby určující rozhodčí řád byl přiložen k rozhodčí smlouvě při podpisu. Tato možnost určení rozhodce není podle autora práce prospěšná pro spotřebitelské spory, jelikož spotřebitel nemusí být schopen pochopit náležitosti a obsah přiloženého rozhodčího řádu.

Třetí možností určení rozhodce je určení rozhodce pomocí rozhodčí doložky, avšak takto zvolený rozhodce musí být vybrán ze Seznamu rozhodců, který je veden Ministerstvem spravedlnosti. Je nutné podotknout, že tato možnost určení rozhodce zde byla i před novelou ZoRŘ.

Čtvrtou možností určení rozhodce, kterou přinesla novelizace ZoRŘ, je využití tzv. *appointing authority*, jejímž úkolem je zvolit osobu rozhodce pro určité RŘ. Možnost určení rozhodce předem dohodnutou třetí stranou byla podpořena také judikáty⁴⁰ v období před novelizací. Velice podobný systém zvolení rozhodce lze najít v počátcích 20. století, kdy si strany volily třetí osobu. Třetí osoba následovně volila rozhodce. Funkci *appointing authority* zastávají v období po novelizaci rozhodčí centra.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/ 2008; Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2008, sp. zn. II. ÚS 2682/08; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 23 Cdo 3629/2010.

Volba rozhodce se tak novelizací ZoRŘ rozšířila pouze o možnost určení rozhodce prostřednictvím tzv. *appointing authority* a také zůstaly zachovány původní možnosti určení rozhodce.

3.1.2.2 Informační povinnost o veškerých předpokládaných nákladech

Tato povinnost, vyplývající z novelizovaného ZoRŘ, je označována jako nedokonalá. Nedostatkem tohoto požadavku je podle Lisseho (2012) fakt, že nelze určit náklady řízení, pokud je rozhodčí smlouva sjednána před vznikem sporu. Tudíž nelze dopředu odhadnout, o jakou částku se ve sporu bude jednat. Také rozhodčí společnost, nebo Rozhodčí soud nedokáže odhadnout, jak budou přistupovat obě strany k vedení sporu. Lisse a Kohout (2012) podotýkají, že: „Je běžnou praxí, že dlužníci, bez ohledu na skutečnost, zda jsou spotřebiteli, či nikoli, rozporují pravost podpisů, vyhýbají se ústním jednáním, navrhují ‚zbytečné svědky‘.“ Takovým konáním prodlužují čas do vynesení rozhodčího nálezu a také zvyšují náklady na RŘ.

Jako vhodné řešení Lisse a Kohout (2012) navrhují vymezení potenciálních nákladů na RŘ a následné informování obou stran o dodatečných nákladech, které mohou vzniknout v průběhu sporu. Takto upravená informační povinnost by nepožadovala přesné vymezení poplatků a nákladů.

Otázkou také zůstává, zda by bylo možné odhadnout cenu, a také jak přesný by takový odhad byl. Pokud by byla v ZoRŘ povolena odchylka, učinil by se odhad a stranám by byla prezentována určitá suma. Následně by byla zapracována do tohoto odhadu odchylka stanovená zákonem, která by určovala rozpětí možných nákladů.

3.1.2.3 Zahájení rozhodčího řízení a místo konání rozhodčího řízení

Již před novelizací ZoRŘ bylo zahájení RŘ popsáno v § 14 odst. 1 ZoRŘ, který říká, že: „Rozhodčí řízení se zahajuje žalobou a je zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci uvedenému v odstavci 2.“ V odst. 2 se dodává, že: „Není-li žaloba podávána stálému rozhodčímu soudu, podává se předsedajícímu rozhodci, je-li určen nebo jmenován; není-li předsedající rozhodce dosud určen nebo jmenován, žaloba se podává kterémukoli určenému nebo jmenovanému rozhodci.“ Návrh na zahájení RŘ představili ještě před novelizací

Lisse a Kohout (2012), kteří nabízejí následovné možnosti užití textu v rozhodčí smlouvě pro lepší řešení:

1. „rozhodčí řízení se zahajuje doručením žaloby rozhodci
2. rozhodčí řízení se zahajuje doručením žaloby osobě, jež má v souladu s rozhodčí smlouvou určit rozhodce
3. rozhodčí řízení se zahajuje způsobem stanoveným v ustanovení čl. „X“ všeobecných pravidel pro rozhodčí řízení, které jsou nedílnou součástí rozhodčí smlouvy a k rozhodčí smlouvě jsou přiloženy“.

První a druhé doporučení Lisseho a Kohouta je shodné s úpravou ZoRŘ, avšak pro použití ve spotřebitelských sporech se jeví jako nejvhodnější použití poslední doporučující věty, jelikož je také v souladu s povinností uvádět smlouvu o RŘ na samostatnou listinu. Při takovém postupu by spotřebitel byl chráněn, a tak by nemohlo docházet k zneplatnění rozhodčích doložek.

Novelizace přinesla povinnost v § 3 odst. 5 písm. b ZoRŘ informovat v rozhodčí doložce o způsobu zahájení RŘ ve sporech ze spotřebitelských smluv. Výše doporučený třetí způsob zahájení RŘ v kombinaci s informační povinností týkající se zahájení RŘ považuje autor práce za dostatečný, jelikož odkazuje na přiložená pravidla pro RŘ, která má spotřebitel možnost prostudovat před podpisem smlouvy.

Místo konání RŘ v případě, kdy je jednou ze stran sporu spotřebitel, je nutné uvádět podle § 5 písm. d ZoRŘ v rozhodčí doložce. Avšak stanovení místa konání RŘ zákonodárce pomocí novelizace ZoRŘ již neupřesňuje. Důležité bude, jak bude absence stanovení místa konání RŘ zásadní pro průběh sporu. Aby se předešlo nejasnostem ve spojitosti se stanovením místa konání sporu, SDEU se ve své judikatuře přiklání k co možno nejpřesnějšímu stanovení místa konání. Je důležité, pokud se výběr místa konání ponechá na rozhodci, aby spotřebitel nebyl tímto výběrem znevýhodněn. Takové znevýhodnění může znamenat nemožnost (zvýšené náklady na dopravu, časová náročnost cestování) spotřebitele dostavit se k jednání, a tedy snížení rovnosti stran sporu. V zájmu věřitele o rychlé vyřízení sporu by mělo být určeno takové místo konání RŘ, jež vyhovuje oběma stranám

sporu. Přesnější určení místa konání, připojením adresy v rozhodčí smlouvě napomůže spotřebiteli v orientaci.

3.1.2.4 Způsob doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli

Zde novela měla odpovědět, zda je možné se na doručování domluvit ve smlouvě o RŘ. Řešení se nabízí v § 19 odst. 4 ZoRŘ, který zní takto: „Strany mohou určit postup také v pravidlech pro rozhodčí řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena. Použití řádu stálého rozhodčího soudu tím není dotčeno.“, Výše uvedená právní věta vnáší neurčitost pro způsob doručování. ZoRŘ pouze ukládá povinnost objasnit způsob doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli, která je přiložena k rozhodčí smlouvě. Taková úprava nepřispívá k ochraně spotřebitele tak, jak by bylo možné, pokud by byl způsob doručování ve spotřebitelských sporech vymezen přímo v ZoRŘ. Pouhé doplnění přiložených pravidel pro RŘ o způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli neposkytuje dostatečnou ochranu slabší straně, jelikož tato pravidla mohou být napsána účelně ve prospěch podnikatele. Tudíž spotřebitel nebude schopen složitý text pochopit a následně se rozumně rozhodnout. Podle Lisseho a Kohouta (2011) měla novelizace obsahovat jasnou odpověď na otázku, zda je možné upravovat způsob doručování v rozhodčí smlouvě, a zda je možné použít smlouvu o RŘ, ve které byl určen odlišný způsob doručování, než ukládá ZoRŘ ve spotřebitelském sporu. Problematika doručování rozhodčího nálezu spotřebiteli bude s největší pravděpodobností řešena judikaturou v budoucnu, jelikož novelizace v této oblasti nepřinesla potřebnou změnu.

3.1.3 Přezkum rozhodčího nálezu

Novelizace ZoRŘ přináší možnost přezkumu rozhodčího nálezu ve spotřebitelských sporech. Počátečním krokem, který vede k přezkumu RŘ je podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu spotřebitelem. Po podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu má soud povinnost přezkumu RŘ podle § 32 odst. 1 ZoRŘ druhé věty, jež říká: „Byl-li rozhodčí nález vydán ve sporu ze spotřebitelské smlouvy a návrh na jeho zrušení podal spotřebitel, soud vždy přezkoumá, zda nejsou dány důvody pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. a až d nebo h) [ZoRŘ].“

Jeden z důvodů přezkumu rozhodčího nálezu je uveden v § 31 písm. h ZoRŘ. Tato změna se týká obligatorních náležitostí v doložkách u spotřebitelských sporů a jejich neúplného, nepřesného a nepravdivého charakteru. Včleněním této věty byla dána povinnost soudům přezkoumat rozhodčí nález z hlediska obsahového. Soudní přezkum může zapříčinit zpoždění ukončení RŘ a následně eliminaci výhody rychlosti RŘ ve srovnání se soudní cestou.

Aby spotřebitel mohl pozastavit vykonatelnost rozhodčího nálezu, musí urychleně jednat a podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Jak totiž upozorňuje Bělohlávek (2012, str. 20), vykonatelnost je v sedmidenním období od podání návrhu na zrušení neúčinná, nicméně v období před podáním návrhu je vykonatelnost platná, tudíž nutí spotřebitele k aktivnímu jednání.

O zrušení rozhodčího nálezu rozhodují soudy místně příslušné. Takové konání pak může být označeno jako trojinstanční řízení, které se odehrává v následujícím pořadí: Zaprvé se vydá rozhodčí nález, jenž odporuje úpravě ZoRŘ po novelizaci. Druhý krok představuje řízení před obecním soudem, kde se potvrdí odvolání strany a rozhodčí nález je následovně zrušen. Zrušení nálezu bude výhodné pro jednu stranu, avšak druhá strana sporu se bude snažit o pokračování. Třetí instance se bude odehrávat před odvolávacím soudem (Jenerál, 2012). Tento postup podle Jenerála (2012) odstraňuje výhodu rychlosti řešení sporů. K oddálení vykonatelnosti rozhodčího nálezu přispívá také § 32 odst. 3 ZoRŘ, který nabízí možnost soudu pozastavit vykonatelnost rozhodčího nálezu ve spotřebitelských sporech v případech, kdy by spotřebiteli hrozila závažná újma, nebo návrh spotřebitele na zrušení rozhodčího nálezu je důvodný.

Ke zvýšení ochrany spotřebitele přispěl rozsudek Nejvyššího soudu ČR⁴¹, jelikož ve svém výkladu novelizovaného ZoRŘ zdůrazňuje přezkum spotřebitelských sporů, pokud podnět k přezkumu rozhodčího nálezu podal spotřebitel. Nejvyšší soud se v rozsudku odvolává na eurokonformní výklad práva a aplikaci

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2127/2011.

Směrnice 93/13/ESH a jako příklad podal Nejvyšší soud rozhodnutí SDEU ve věci Mostaza Claro vs. Centro Móvil Milenium SL⁴²

Možnost požadování přezkumu ze strany spotřebitele poskytuje slabší straně příležitost zneužít přezkum a oddalovat tak vynesení rozhodčího nálezu. Avšak také zvyšuje míru ochrany spotřebitele. Dále soud může pozastavit vykonatelnost nálezu v případech popsaných výše. V praxi tato změna znamená pro podnikatele zdržení pohledávky, a to může přispět k poklesu využívání RŘ podnikateli v oblasti spotřebitelských vztahů ze strany podnikatelů. V komunikaci s entitami, zabývajícími se RŘ, byl předpoklad sníženého zájmu potvrzen.

3.1.4 Požadavky na rozhodce

Rozhodce zastává funkci v RŘ, kterou lze přirovnat k funkci soudce, avšak rychlost, jednoinstančnost a potřeba zohlednění spotřebitele ve sporu kladou vysoké nároky na osobu rozhodce. Nový požadavek na vzdělání osoby rozhodce se týká pouze spotřebitelských sporů a je zakotven v § 40b odst. 1 písm. c. ZoRŘ, ve kterém se píše: „získala vysokoškolské vzdělání v oboru právo.“ Tato podmínka musí být naplněna, pokud má být rozhodce zapsán do seznamu rozhodců a tudíž bude rozhodce schopný řešit spory vzniklé ze spotřebitelských smluv. Požadavek vyššího stupně vzdělání je objasněn v Důvodové zprávě (ČESKO, 2011, str. 9): „Je odůvodněné, aby ve sporech, kde vystupuje na jedné straně slabší smluvní strana, byly minimální kritéria pro rozhodce stanoveny přísněji než u rozhodců rozhodující běžné obchodní spory.“ V rozhodčí praxi před novelizací ZoRŘ bylo možné vyzorovat trendy, jež poukazovaly na rozdílnost v kvalitě vedení sporů vysokoškolsky vzdělanými rozhodci v oboru právo, a vedení sporů rozhodci bez vysokoškolského vzdělání. Spory vedené vysokoškolsky vzdělanými rozhodci v oboru práva vykazovaly vyšší kvalitu vedení. Nižší kvalitu vedení RŘ rozhodci bez vysokoškolského právního vzdělání potvrzuje také Lisse (2012).

Avšak povinnost u spotřebitelského sporu vybírat rozhodce pouze s vysokoškolským vzděláním v oblasti práva podle Salajky a Novotného (2012) potlačuje zachování smluvní autonomie stran sporu, která je jedním z pilířů RŘ.

⁴² Ve věci Mostaza Claro vs. Centro Móvil Milenium SL se SDEU vyjádřil k potřebě přezkumu RŘ a posouzení, zda nebyla včleněna do rozhodčí dohody zneužívající klauzule.

Vysokoškolské vzdělání v oboru právo je jednou z hlavních podmínek⁴³ pro zapsání rozhodce do seznamu rozhodců. V oblasti zlepšování kvality rozhodců ve spotřebitelských sporech je tedy možné sledovat pozitivní trend. Kvalita práce rozhodce je také zdůrazňována, „neboť rozhodce musí i během řízení dbát z procesního hlediska na čistotu procesního postupu a ve vztahu k hmotnému právu pak musí spor skutkově co neobjektivněji zhodnotit a skutkový stav podřadit pod příslušnou dispozici (hmotně) právní normy“ (Lisse, 2012).

Na začátku 20. století, jak je zmíněno ve druhé kapitole, byl trend požadavku vzdělání rozhodce odlišný. Jednalo se o podmínku znalosti specifické oblasti, ve které vznikaly spory ze spotřebitelských smluv. Tudíž v minulosti se upřednostňovalo odborné vzdělání rozhodce v určitém oboru namísto právního vzdělání.

Podmínka vysokoškolsky vzdělaného rozhodce v oblasti práva však může způsobovat nedostatky při rozhodování ve specifických sporech, kde jsou vyžadované znalosti z jiného oboru. Specifický spor vzniká z určitého druhu smluv, kupříkladu z úvěrových smluv. Při řešení takových specifických sporů pak chybí odborník na danou problematiku, v tomto případě na úvěrové smlouvy. Přestože je právně vzdělaný rozhodce dle ZoRŘ kvalifikovaný k rozhodování i v těchto specifických sporech, jeho znalosti v oblasti úvěrových smluv mohou být mizivé a důsledkem toho může být neschopnost rozhodce správně posoudit daný spor. Kvalita rozhodce by se mohla odrazit na ceně, za kterou daný rozhodce bude ochoten rozhodovat spor, jelikož hodinová sazba rozhodce s vysokoškolským právním vzděláním bude pravděpodobně vyšší než u rozhodce bez této úrovně vzdělání.

⁴³ Zbylé povinnosti pro zapsání rozhodce jsou popsány v bodech § 40b odst. 1 písm. a až písm. e ZoRŘ.

3.1.5 Seznam rozhodců vedený Ministerstvem spravedlnosti

Další novinkou novelizace ZoRŘ je zavedení veřejného seznamu rozhodců. Rozhodce, který není zapsán v seznamu rozhodců, nemůže rozhodovat spotřebitelské spory.

Informace o zapsání, vyškrtnutí a informační povinnosti lze najít v § 40a až § 40d ZoRŘ. Rozhodci měli povinnost zapsat se do seznamu rozhodců v období od 1. dubna 2012 do 1. října 2012, pokud měli zájem rozhodovat ve spotřebitelských sporech. Pokud chce rozhodce rozhodovat spotřebitelské spory a byl zapsán v seznamu rozhodců u Rozhodčího soudu před novelizací, tak je zapsán do seznamu rozhodců bezplatně. Nově příchozí rozhodci hradí poplatek 5000 Kč a musí splnit podmínky pro rozhodování spotřebitelských sporů.

Rozhodce oprávněný rozhodovat ve spotřebitelských sporech tedy musí být zapsán v seznamu rozhodců, což umožňuje spotřebiteli jistou garanci kvality rozhodce. Spotřebitel si může vyhledat rozhodce na webových stránkách <http://rozhodci.justice.cz/>, kde musí být zároveň uvedeny další povinné údaje o rozhodci, stanovené v § 40a odst. 2 ZoRŘ. Dle § 40a odst. 2 ZoRŘ se jedná o: „a) jméno a příjmení, b) kontaktní adresu uvedenou rozhodcem, c) číslo osvědčení, d) den zápisu do seznamu a e) den a důvod vyškrtnutí ze seznamu.“ Spotřebitel si je schopen rozhodce ověřit pomocí seznamu rozhodců vhodných pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv.

3.1.6 Náležitě vysvětlení

Tento požadavek, podložen § 3 odst. 4 ZoRŘ, je hodnocen pozitivně z pohledu ochrany spotřebitele, jelikož ukládá povinnost podnikateli obeznámit spotřebitele s možnými důsledky jeho jednání. Formulace § 3 odst. 4 ZoRŘ zní následovně:

„S dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky poskytne podnikatel spotřebiteli náležité vysvětlení, aby byl schopen posoudit, jaké důsledky pro něho mohou uzavřením rozhodčí doložky nastat. Náležitým vysvětlením se rozumí vysvětlení všech následků rozhodčí doložky.“

Je potřebné se zaměřit na dvě části informačního požadavku v § 3 odst. 4 ZoRŘ, které určují podmínky informační povinnosti.⁴⁴ Jedná se o slovní spojení *náležitého vysvětlení v dostatečném předstihu*.

První část se zabývá slovním spojením: *náležitého vysvětlení*. Tato formulace je dle Lisseho (2012) zdařilá, a také je tady ponechán prostor pro judikaturu k upřesnění významu tohoto slovního spojení. Pokud by byla tato formulace změněná na více určující, mohlo by podle Lisseho (2012) docházet k trendu zneplatňování rozhodčích doložek. Na druhou stranu by ale přesnější formulace pomohla podnikateli bezchybně formulovat tzv. *náležitě vysvětlení* a předcházelo by se tak také zneplatněním rozhodčích doložek.

Druhé slovní spojení: *v dostatečném předstihu* již nemusí být přínosné. Problém zde může dle Lisseho (2012) představovat „neurčité a časově neohraničené vymezení (resp. nevymezení) časového okamžiku označeného zákonodárcem slovním spojením ‚s dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky.‘“ Nevhodnost slovního spojení *v dostatečném předstihu* vychází z nejasného určení časového období potřebného pro informování spotřebitele. Na druhou stranu je zde znovu ponechán prostor pro soudy a jejich rozhodnutí, tudíž až soudní praxe blíže určí jaký časový úsek lze označit jako dostatečný pro podání informací spotřebiteli.

Je také důležité, jakou formou budou dané informace prezentovány spotřebiteli a jaká doba bude ponechána spotřebiteli pro zpracování *náležitého vysvětlení*. Tedy zda spotřebitel bude schopný informace pojmout, pochopit a vyvodit si důsledky svého jednání.

⁴⁴ Je důležité nezaměňovat informační povinnosti rozhodce danou § 40d ZoRŘ a informační požadavek, neboli *náležitě vysvětlení* dané § 3 odst. 4 ZoRŘ.

3.2 Shrnutí dopadů novelizace na strany sporu

Novelizace ZoŘŘ přinesla vícero změn týkající se rozhodování spotřebitelských sporů. Podrobněji byly popsány změny v předešlých kapitolách. Tato kapitola v bodech shrne dopady novelizace ZoŘŘ na RŘ ve spotřebitelských sporech.

- Jednu z nejvýznamnějších změn dle autora práce přinesla novelizace ZoŘŘ v oblasti obligatorních náležitostí rozhodčích smluv ve spotřebitelských sporech. Tento zákonný požadavek je podle autora práce správným krokem ke zvýšení ochrany spotřebitele. Avšak v § 3 odst. 5 písm. a až písm. f ZoŘŘ se nachází také dostatek prostoru pro pochybení při samotné tvorbě rozhodčí smlouvy, které by mohlo zapříčinit neplatnost rozhodčí smlouvy.
- V návaznosti na obligatorní náležitosti rozhodčích smluv ve spotřebitelských sporech je nutné se zabývat přezkumem důvodu na zrušení rozhodčího nálezu a odkladem vykonatelnosti rozhodčího nálezu. Pokud návrh na zrušení rozhodčího nálezu podává spotřebitel, je povinností soudu přezkoumávat důvody, jež vedou k odložení vykonatelnosti nálezu na základě § 32 odst. 3 ZoŘŘ. Takový přezkum může být časově náročný a druhou stranu sporu, tedy podnikatele, může soudní přezkum odradit od užívání RŘ ve sporech se spotřebiteli.
- Pozitivní změnu ZoŘŘ v oblasti vedení RŘ, kterou přinesla novelizace, vnímá autor práce ve zvýšení požadavků na osobu rozhodce, která je zakotvena v § 40b odst. 1 písm. c ZoŘŘ. Hlavní změna zde spočívá v požadovaném vysokoškolském vzdělání v oblasti práva, které zvyšuje kvalifikaci osoby rozhodce. Cílem této úpravy bylo zlepšení kvality procesní stránky RŘ a vyhnutí se tak možnému pochybení ze strany rozhodce. Avšak tento požadavek přináší také negativum v podobě nemožnosti odborného posouzení specifických sporů. Jelikož bude-li rozhodce vysokoškolsky právně vzdělán, nebude pravděpodobné, že bude disponovat znalostmi například z oblasti pojišťovnictví nebo finančnictví, což jsou nejčastější oblasti, ve kterých je RŘ využito ve spotřebitelských sporech.

- Problémy RŘ ve spotřebitelských sporech se objevovaly před novelizací ZoRŘ především z nedostatečné informovanosti spotřebitele. Novelizovaný ZoRŘ řeší problematiku nedostatečné informovanosti pomocí náležitého vysvětlení dopadů RŘ. Náležité vysvětlení dopadů RŘ je podnikatel povinen podat spotřebiteli v dostatečném předstihu jak říká § 3 odst. 4 ZoRŘ. Ve velké míře bude záležet na schopnosti podnikatele předat informace spotřebiteli a na tom, jak dovede spotřebitel informace o RŘ pochopit. Pokud bude podáno náležité vysvětlení nesrozumitelně, anebo spotřebitel nebude schopen pochopit institut RŘ, tak nemusí pomoci spotřebiteli pochopit dopady RŘ na jeho osobu.

Zavedené změny v oblasti obligatorních náležitostí smlouvy odrazují od užití RŘ také poctivé podnikatele, kteří pro zvýšenou míru ochrany spotřebitele odmítají přistoupit na řešení spotřebitelských sporů pomocí RŘ. Problematickou změnou i pro „poctivé“ podnikatele je právě přezkum rozhodčích nálezů, jelikož se jim tak často bez závažného důvodu pouze oddaluje plnění pohledávek spotřebitelem. Na druhou stranu novelizace ZoRŘ odradila také podnikatele, kteří uzavíráním rozhodčích doložek využívali nedostatečných vědomostí běžného spotřebitele. Ochrana spotřebitele se zvýšila až v takové míře, kdy podnikatel více nemá zájem na uzavírání rozhodčích doložek u spotřebitelských smluv. Toto tvrzení se potvrdilo při komunikaci s entitami zabývajícími se rozhodčí činností, kterou autor práce shrnul v další kapitole.

3.2.1 Dopad novelizace na rozhodčí společnosti

Po frekventovaném využívání RŘ před novelizací ZoRŘ a jeho nechvalné pověsti ve spotřebitelských sporech, se jevila novelizace ZoRŘ jako nutnost. Český zákonodárce se při řešení situace rozhodl pro využití německého modelu, což potvrzuje Důvodová zpráva k novelizaci ZoRŘ, kde je zvolena IV. varianta jako předloha pro novelizaci ZoRŘ. Pro získání aktuálních informací bylo nutné kontaktovat entity zabývající se rozhodcovskou činností. Názory především rozhodčích společností jsou cenným přínosem, jelikož zobrazují reálně a aktuálně dopady novelizace na rozhodčí praxi. Komunikace probíhala elektronicky a účelem bylo oslovit hlavní entity zabývající se RŘ ve spotřebitelských sporech. Na dotazování emailem odpověděli z 10 dotázaných pouze 3 společnosti.

Ministerstvo spravedlnosti autora práce pouze odkázalo na Ministerstvo průmyslu a obchodu, avšak z důvodu nedostatku času nebylo Ministerstvo průmyslu a obchodu kontaktováno. Odpovědi, jež autor práce obdržel, se shodují co do obsahové stránky, a budou prezentovány v následujícím textu.

Z předešlého textu plyne, že novelizace výrazně přispěla ke zvýšení ochrany spotřebitele, avšak v některých otázkách stanovila velice detailní podmínky, které mohou vést k neochotě podnikatelů využívat RŘ ve sporech ze spotřebitelských smluv.

Potřeba a nutnost novelizace je zmíněná panem Smečkou, který poskytl vyčerpávající odpověď, především v oblasti zajištění větší ochrany spotřebitele před rozhodci, jež „byly často nevzdělaní či nezkušení lidé nastrčení silnější smluvní stranou.“⁴⁵

Struktura odpovědí se do jisté míry shoduje, a také obsah je podobný, až by mohlo být naznačováno, že odpovědi vznikali na sobě závisle. Co se týče trendu využití RŘ ve spotřebitelských sporech, všechny odpovědi se shodují na klesajícím charakteru. To je možné částečně potvrdit také tabulkou⁴⁶ Rozhodčího soudu již dříve v práci, avšak je nutné připomenout, že tabulka nerozlišuje spory spotřebitelské a obchodní, ale pouze vnitrostátní a mezinárodní. Z tabulky je patrné, že počty řešených spotřebitelských sporů pomocí RŘ od roku 2012 klesají. Získané odpovědi se shodují na důvodech úbytku sporu ze spotřebitelských smluv. Komplikovanost úpravy rozhodčí doložky, jak uvádí JUDr. Vít Lebeda, byl jeden z důvodů poklesu využívání RŘ ve spotřebitelských sporech. V odpovědi je komplikovanost podložena následujícími úpravami RŘ: **rozhodčí doložka na samostatné listině, možnost meritorního přezkumu soudem, přezkoumávání platnosti rozhodčích doložek a tedy i samotného rozhodčího nálezu bez návrhu povinného exekučním soudem z úřední povinnosti**. Popsané důvody způsobující komplikovanost byly popsány v práci v kapitole, která se zabývala obligatorní náležitostmi, kde se dospělo k názoru, že bude záležet hlavně na odvolacích soudech a jejich míře přísnosti s jakou budou přistupovat k nedostatkům v obligatorních náležitostech. K dopadu, jenž je prezentován

⁴⁵ Citováno z internetové komunikace, která je zařazená v Přílohách práce jako Příloha č. 3.

⁴⁶ Tab. 1 Statistika sporů a doménových sporů Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR.

Lebedou, se přidává také Mgr. Tereza Bártová z Rozhodčího soudu při IAL SE tvrzením o snižování počtu RŘ ve spotřebitelských sporech. Dopady obligatorních náležitostí a možnosti přezkumu hodnotí rozhodčí společnosti jako dva hlavní důvody snížení poptávky po RŘ v oblasti spotřebitelských vztahů.

Snížení využití RŘ ve spotřebitelských sporech je hlavním výsledkem novelizace ZoRŘ, což také potvrzují názory pracovníků společností, jež se zabývají RŘ. Jako hlavní problémy novelizace jsou označeny úpravy přezkumu rozhodčího nálezu, kterým výrazně klesá efektivita RŘ, a tudíž výhoda rychlosti RŘ oproti soudnímu řízení.

3.2.2 Dopad novelizace na spotřebitele

Novelizace ZoRŘ se jevila jako potřebná, jelikož v minulosti získalo RŘ negativní vizitku mezi spotřebiteli. V období před novelizací ZoRŘ byl zaznamenán nárůst užití RŘ pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Podnikatelé viděli v RŘ způsob řešení spotřebitelských sporů, který byl rychlejší, levnější a více pružný než klasická soudní cesta. V rostoucím trendu využívání RŘ, což potvrzuje také Tab. 1, se objevovaly častěji také rozhodčí smlouvy, které poškozovaly spotřebitele. Z toho důvodu se český zákonodárce rozhodl pro úpravu ZoRŘ, která měla za úkol zlepšit postavení spotřebitele a umožnit mu řešit své spory s podnikatelem.

Ochrana spotřebitele se zvedla novelizací ZoRŘ na úroveň, kdy podnikatelé ztrácejí zájem o RŘ, a tudíž připravují spotřebitele o možnost řešit spory pomocí RŘ.

V současné době může vhodnou nápořvedu pro spotřebitele nabídnout Seznam rozhodců a Řád Rozhodčího soudu; tyto dokumenty jsou veřejně přístupné na webových stránkách Rozhodčího soudu. Avšak pro průměrného spotřebitele může být pochopení Řádu Rozhodčího soudu problematické. Kromě toho schází i jednotně prezentovaná definice RŘ, jejíž zveřejnění by mohlo pomoci zlepšit orientaci spotřebitele v oblasti řešení spotřebitelských sporů. Přínosné by bylo vysvětlení samotného pojmu RŘ a s ním spojených dopadů, a také především zveřejnění vzorové rozhodčí doložky pro spory ze spotřebitelských smluv Ministerstvem spravedlnosti. Výše popsané kroky by přispěly také ke zlepšení

rovnováhy ve spotřebitelských vztazích, jelikož by byly prostřednictvím lepší informovanosti spotřebitele zvýšeny jeho znalosti.

3.2.3 Judikatura v oblasti řádů rozhodčích společností po novelizaci

ZoŘŘ

Novelizace určila nové podmínky obsahu rozhodčí doložky ve spotřebitelských vztazích, avšak důležitá je také reakce soudnictví na novelizaci ZoŘŘ, a to především v oblasti posuzování platnosti rozhodčích doložek.

Soudní rozhodnutí po novelizaci ZoŘŘ řeší problematiku neúplných a nejasných rozhodčích doložek, a sní spojené rušení rozhodčích nálezů. V období po novelizaci se orientuje judikatura Nejvyššího soudu ČR k přesnějším vyjádřením k platnosti *smluvního ujednání*, kterým se některé společnosti snažili nahradit pojmenování řádu rozhodčího centra. Pozitivní změnu, jež přímo požaduje transparentní pravidla při výběru rozhodce, ve výkladu přivítají především spotřebitelé. Závěr⁴⁷ Nejvyššího soudu ČR, dle kterého:

„...nevydal-li rozhodčí nález rozhodce, jehož výběr se uskutečnil podle transparentních pravidel, resp. byl-li rozhodce určen právníkou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, a nemůže-li být akceptovatelný ani výsledek tohoto rozhodování, pak tento rozhodčí nález není způsobilým exekučním titulem.“

Nejvyšší soud rozhodl v prospěch ochrany spotřebitele v oblasti volby rozhodce. Rozhodčí centrum zde odkázala volbu rozhodce prostřednictvím zástupce rozhodčí společnosti, která není Rozhodčím soudem. Soud také ve svém rozhodnutí zohlednil Směrnici 93/13/EHS. Euro konformní výklad Směrnice 93/13/EHS se opíral o judikaturu SDEU, která se zabývala rozsudkem *Asturcom*⁴⁸. Ve věci *Asturcom* SDEU odpověděl na předběžnou otázku španělského exekučního soudce týkající se povinnosti přezkumu rozhodčího nálezu soudem. Z vyjádření SDEU (2009) je také následující část:

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012.

⁴⁸ SDEU v rozsudku sp. zn. C-40/08 z 6. 10. 2009 ve věci *Asturcom Telecomunicaciones SL vs. Cristina Rodríguez Nogueira*

„..., že vnitrostátní soud, který rozhoduje o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu vydaného bez účasti spotřebitele, musí, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, i bez návrhu posoudit nepřiměřenost rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem,...“.

Pomocí euro konformního výkladu tohoto rozhodnutí SDEU dospěl Nejvyšší soud ČR k závěru, který vyvozoval neplatnost rozhodčího nálezu a nezpůsobilost exekučního titulu za účelem vyšší ochrany spotřebitele před praktikami podnikatele. Závěr Nejvyššího soudu určil směřování judikatury ke zvýšení ochrany spotřebitele pomocí bezchybně zpracovaných rozhodčích smluv, nebo řádů přiložených ke smlouvám hlavním.

Závěr a návrh řešení

Cílem práce bylo zjištění míry efektivnosti a využitelnosti institutu RŘ po novelizaci ZoRŘ. Pro lepší orientaci čtenáře byla práce rozdělena do tří hlavních kapitol.

První kapitola práce se zabývala vymezením pojmů týkajících se RŘ a jeho využití ve spotřebitelských sporech. Bylo pojednáno o stranách sporu, kde byl spotřebitel popsán jako slabší strana sporu, a podnikatel jako strana silnější a zkušenější. Pro spotřebitele, jako slabší stranu sporu, je pak obtížné posoudit vhodnost rozhodčí doložky, neboť není schopen rozlišit mezi Rozhodčím soudem a rozhodčími centry. Na RŘ je možno nahlížet z různých úhlů pohledu, což může způsobovat nejasnosti v oblasti určení míry vhodnosti RŘ jako nástroje pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Výkladem teoretických koncepcí v první části autor práce popisuje možné pohledy na vznik a povahu RŘ.

V této kapitole, zabývající se také historií RŘ v průběhu 20. století, bylo zjištěno, že rozhodování sporů třetí nestrannou osobou bylo velice využíváno. Na našem území v té době existovaly rozhodčí soudy a komise jak pro zaměstnance, tak i pro spotřebitele. V oblasti pojišťovnictví se poprvé objevilo RŘ ve spotřebitelských sporech jako prostředek ochrany podnikatele před neplatiči. Tento koncept RŘ však byl protichůdný s cílem poslední aktualizace ZoRŘ, jelikož neochraňoval spotřebitele, jakožto slabší stranu sporu, ale naopak chránil podnikatele před tzv. neplatiči. V historickém vývoji lze také vysledovat určité charakteristiky RŘ, které jsou platné i pro současnou podobu RŘ. Náhled do historie hornictví inspiroval autora práce k začlenění podnětu týkajícího se postihu účelného prodlužování RŘ do návrhů řešení. Institut RŘ historicky nesloužil nikoliv jako prostředek pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv až na výjimku pojišťovnictví, avšak zde se jednalo o ochranu podniku před spotřebitelem.

Pro správné rozhodnutí smluvních stran, zda postupovat klasickou soudní cestou, nebo zvolit cestu RŘ, se jeví jako nezbytné posoudit výhody a nevýhody RŘ a porovnat je s běžným soudním řízením. Ve druhé kapitole byly zkoumány výhody a nevýhody RŘ jak z pohledu spotřebitele, tak i z pohledu podnikatele. Bylo zjištěno, že nelze jednoznačně určit, zda je například vykonatelnost rozhodčího nálezu výhodou či nevýhodou RŘ, jelikož výhoda jedné strany sporu je

většinou nevýhodou strany druhé. Například obecně propagovaná výhoda rychlosti RŘ v porovnání se soudní cestou se může jevit jako významná nevýhoda pro spotřebitele z důvodu neschopnosti rychlé reakce. Novelizace ZoRŘ změnila výčet výhod a nevýhod RŘ, jelikož zvýšením míry ochrany spotřebitele odebrala podnikům výhody, které nacházeli u RŘ. Jednalo se o výhodu jenoinstančního řízení, rychlosti a vykonatelnosti. Dále bylo ve druhé kapitole pojednáno o nedostacích RŘ v období před novelizací, které narušovaly správné využití institutu RŘ také ve spotřebitelském sporu.

Nedostatky RŘ bylo možné shledat v následujících oblastech: problematika rozhodčí doložky, nejasné určení osoby rozhodce v rozhodčí smlouvě, ekonomická podjatost rozhodců a jejich ekonomická propojenost s určitým podnikatelem, nestálost judikatury v (ne)zneplatňování rozhodčích smluv ve spotřebitelských sporech. Nedostatky RŘ před novelizací zapříčinily jejich zneužívání. Ze strany podnikatele se jednalo o využívání rychlosti RŘ, složitosti rozhodčích doložek, odkazování na řády rozhodčích společností, které neposkytovaly dostatečný prostor pro ochranu spotřebitele. Zneužití institutu RŘ bylo nejčastěji spojováno s poskytováním finančních služeb spotřebitelům. Ze strany spotřebitele mohlo dojít k účelnému oddalování vynesení rozhodčího nálezu.

Ve třetí kapitole přinesla analýza dopadů novelizace na institut RŘ v České republice také výsledky, které nebyly cílem novelizace. Pro připomenutí, cílem novelizace bylo zajištění vyšší míry ochrany spotřebitele při řešení sporů pomocí RŘ. Tohoto výsledku mělo být dosaženo začleněním nových pravidel do ZoRŘ. Český zákonodárce se rozhodl pro IV. variantu, která měla za úkol poupravit novelizací ZoRŘ, a zvýšit tak míru ochrany spotřebitele. Tento cíl byl podle autora práce dosažen, a pro spotřebitele se tak RŘ stalo vhodnou formou řešení sporu. Na druhou stranu však zvýšená ochrana spotřebitele zapříčinila neochotu podnikatelů využívat RŘ pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. V komunikaci s entitami zabývajícími se RŘ byl potvrzen pokles ve využívání RŘ ve spotřebitelských sporech. Pokles byl zapříčiněn především komplikovaností rozhodčí doložky po novelizaci ZoRŘ. Komplikovanost rozhodčích doložek a možnost přezkumu rozhodčího nálezu shledává autor práce jako hlavní důsledky

sníženého zájmu o řešení sporů ze spotřebitelských smluv pomocí RŘ ze strany podnikatelů.

Jak bylo popsáno v práci, nová úprava ZoRŘ splnila na první pohled svůj cíl, avšak dopady novelizace na praktické využití rozhodčích doložek ve smlouvách se spotřebitelem zapříčinily omezení užití RŘ ze stran podnikatelů, což potvrzuje Tab. 1, která ukazuje na pokles využívání RŘ po roce 2012, a také komunikace s entitami zabývajícími se RŘ. Rozhodčí společnosti zaznamenaly také snížení počtů řešených sporů ze spotřebitelských smluv, která vycházelo z neochoty podnikatelů použít cestu RŘ pro spotřebitelské spory. Na základě výše napsaných informací je možné říct, že na základě novelizace ZoRŘ se míra ochrany spotřebitele zvýšila natolik, že odradila podniky od využívání RŘ pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Spotřebitel byl tak nepřímo ochuzen o alternativní cestu řešení sporu k soudní cestě. **Původní cíl novelizace ZoRŘ tudíž nebyl naplněn, jelikož nepřímo odebral RŘ z alternativních možností pro řešení spotřebitelských sporů.**

Zpracování této diplomové práce bude přínosné pro obě strany sporu, jimž ozřejmí důsledky uzavírání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách.

Návrh řešení - Dodatečná úprava ZoRŘ zavedením limitu hodnoty předmětu sporu pro využití RŘ ve spotřebitelských sporech.

Jako vhodné řešení situace shledává autor práce užití modelu, který se osvědčil ve Velké Británii. Model spočívá v tom, že je stanoven limit hodnoty sporu, kdy je možné využít RŘ ve spotřebitelských sporech.

Využití tohoto modelu by bylo možné po přijetí druhé varianty Důvodové zprávy k novelizaci ZoRŘ. Druhá varianta totiž uváděla možnost omezení užití RŘ ve spotřebitelských sporech celkově, avšak takový krok by odebral spotřebitelům a podnikatelům možnost volby mezi soudní cestou a jinou alternativou. Zakázat zcela RŘ ve spotřebitelských sporech by také přeneslo veškeré spory od institucí zabývajících se RŘ k soudům, což by mohlo ovlivnit kvalitu jejich činnosti. Z těchto důvodů autor práce doporučuje stanovit finanční limit, podle kterého by bylo možné řešit spory ze spotřebitelských smluv pomocí RŘ pokud hodnota předmětu sporu přesáhne určitý limit. Účinnost tohoto opatření lze obhájit tak, že při

uzavírání smluv do dané hodnoty není nutné spotřebitele ochraňovat, jelikož neopatrnost a s ní spojené následky právního konání spotřebitele mu nezpůsobí tak velkou újmu, jako kdyby se jednalo o vyšší hodnotu předmětu smlouvy.

Stanovení limitu

Často bylo RŘ použito ve spojitosti se službami ve finančním sektoru, kde se jednalo převážně o spotřebitelské úvěry. U spotřebních úvěrů se vyskytuje vysoká míra neschopnosti splácet závazky. Pro určení výšky limitu, do kterého by bylo možné řešit spory ze spotřebitelských smluv, by se použila průměrná hodnota výšky spotřebitelských úvěrů. Podle společnosti CRIF – Czech Credit Bureau⁴⁹ se v období od roku 2010 do roku 2013 pohybovala průměrná hodnota⁵⁰ spotřebitelského úvěru na hranici 140 000 Kč. Tato hranice by představovala také limit pro možné využití RŘ pro řešení případných sporů. Pro smlouvy uzavřené na nižší částku než 140 000 Kč by tak nebylo možné užití rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských vztazích a případné spory by řešil soudní aparát. Možnost řešení sporu soudní cestou by tak přineslo záruku procesní správnosti pro spotřebitele. Tímto limitem by se rozdělily spotřebitelské spory z úvěrové oblasti, ve které je známé využívání RŘ, na dvě poloviny. Účelem limitu by bylo odebrání možnosti řešení spotřebitelských sporů s hodnotou nižší než 140 000 Kč pomocí RŘ, což by ochraňovalo spotřebitele před lehkovážností a také znemožňovalo zneužití RŘ, jak by tomu bylo v případě bez limitu. V případě převýšení hodnoty 140 000 Kč autor práce shledává RŘ jako vhodný nástroj pro řešení vzniklých sporů ze spotřebitelských smluv.

Dopady limitu na spotřebitele

Využití modelu by ochraňovalo spotřebitele při uzavírání méně hodnotných smluv, ke kterému dochází mnohem častěji, než k uzavírání spotřebitelských smluv s hodnotou nad 140 000 Kč. Spotřebitel by si měl být vědom při částce převyšující

⁴⁹ Společnost CRIF sbírá data o poskytnutých úvěrech od bank a také nebankových subjektů a vede registr bankovních a nebankovních úvěrů.

⁵⁰ Průměrnou hodnotu tzv. spotřebitelského úvěru lze vyčíst z pravidelných správ zprostředkovaných společnostmi CRIF. Tyto údaje jsou dostupné na http://www.crif.cz/_layouts/OSSSearchCustom/OSSSearchCustom.aspx?k=kr%C3%A1tkodob%C3%A9%20%C3%BAv%C4%9Bry&s=Site%20collection

140 000 Kč důležitosti smluvního závazku případné rozhodčí doložky. K opatrnosti spotřebitele by zde přispěla i jeho přirozená opatrnost, jelikož úvěry v takové výši nesjednává často. Od spotřebitele se při užití limitů předpokládá racionální chování při podpisu smlouvy s hodnotou vyšší než 140 000 Kč. Racionální chování spotřebitele může být specifikováno nedůvěrou spotřebitele vůči druhé smluvní straně, potřebou spotřebitele k získání podrobných informací a poučením se ze zkušeností ostatních spotřebitelů při podpisu rozhodčí doložky. Na druhou stranu, povolení vložení rozhodčí doložky do smluvního ujednání s vyšší hodnotou nabízí možnost využití rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách, kde již lze předpokládat *smluvní gramotnost* spotřebitele na takové výši, že plně chápe obsah smlouvy hlavní a také rozhodčí doložky. Přiložení rozhodčí doložky ke smlouvě hlavní v případě, kdy je limit překročen, ponechává podnikateli možnost ochrany před tzv. neplatiči.

Dopady limitu na podniky

Podniky nebudou muset zpracovávat detailnější rozhodčí doložky, jež přinesla novelizace ZoRŘ pro spory s nižší než stanovenou smluvní hodnotou. Podniky by měly také možnost se vyhnout možné situaci, kdy se spor začne řešit pomocí RŘ a po vydání rozhodčího nálezu požádá spotřebitel o jeho zrušení, tudíž započne soudní přezkum RŘ určitého sporu a vykonatelnost rozhodčího nálezu bude odložena. Umožnění využití rozhodčí doložky v případech, kdy suma předmětu sporu převyšuje stanovenou hodnotu, poskytuje možnost podnikateli se chránit v případech, kdy spotřebitel neplní své finanční závazky vůči podnikateli.

Výše vypsané dopady zavedení limitu na spotřebitele a podnikatele považuje autor práce za dostačující k tomu, aby doporučil řešení aktuálního problému institutu RŘ pomocí stanovení finančního limitu, do jehož výše nebude možné řešit spory ze spotřebitelských smluv pomocí RŘ, ale pouze soudní cestou.

Autor práce také doporučuje přepracování sporných částí, které pozměnila novelizace ZoRŘ. Části, jež jsou zvýrazněny níže, způsobují neochotu podnikatelů využívat RŘ ve spotřebitelských sporech. Reakce podnikatelů na novelizaci ZoRŘ jsou přiblíženy v elektronické komunikaci s personálem entit, které se zabývají RŘ. Odpovědi se shodují v oblasti nevhodné úpravy určitých částí ZoRŘ. Hlavními oblastmi novelizace ZoRŘ, jež způsobují snížený zájem podnikatelů o RŘ, jak bylo

popsáno v Kapitole 3.2.1, jsou **obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy a možný přezkum rozhodčího nálezu** soudní sestavou ve spotřebitelských sporech. Nová úprava ZoRŘ by měla v dostatečné míře zajišťovat ochranu spotřebitele, ale zároveň by nová ujednání neměla odrazovat podnikatele od uzavírání rozhodčích doložek. Autor práce však nedisponuje dostatečnými znalostmi z oblasti tvorby legislativy, tudíž doporučuje, aby tvůrci legislativy vedli otevřenou diskuzi se zaměřením na problematickou oblast obligatorních náležitostí a přezkumu rozhodčího nálezu s rozhodci, podnikateli a společnostmi zabývajícími se ochranou spotřebitelů a společně upravili aktuální znění ZoRŘ. Výsledkem takové diskuze by měl být normativní akt, jenž uvede novou rovnováhu ve spotřebitelských sporech řešených prostřednictvím RŘ.

Autor práce navrhuje začlenit do úpravy ZoRŘ použití systému finančních postihů stran sporu, pokud by se prokázalo účelné prodlužování sporu. Systém finančních postihů byl v minulosti využíván například při rozhodčích řízeních v hornictví (viz Kapitola 1.1.6). Systém finančních postihů by odradil spotřebitele od účelného prodlužování RŘ, které se po novelizaci ZoRŘ zdá být snadněji proveditelné.

Seznam literatury a dalších zdrojů

BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 595 s. ISBN 978-80-7179-297-0.

BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze [online]. 27. října 2005, [cit. 15. listopadu 2014]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/173/BA_05_10.pdf. ISSN 1210-6348.

BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Rozhodčí řízení a komunitární právo*. IPrávník.cz [online]. 04. prosince 2002, [cit. 9. března 2014]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/ap_43/pd_3/txtexpresion_rozsudku/art_3691/detail.aspx.

ČECHLOVSKÝ, Vladimír. *Rozhodčí doložky už od dubna nepůjde tak snadno zneužít*. Novinky.cz [online]. 28. března 2012, [cit. 1. prosince 2014]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/263134-rozhodci-dolozky-uz-od-dubna-nepujde-tak-snadno-zneuazit.html>.

ČESKO. *Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. 2011. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71343>.

DOLEČEK, Marek. *Mimosoudní řešení sporů*. BusinessInfo.cz [online]. 1. ledna 2014, [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/mimosoudni-reseni-sporu-ppbi-51080.html#!&chapter=2>.

HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. 512 s. ISBN 978-80-247-4109-3.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Na křižovatce mezi mediací a rozhodčím řízením?. In: HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 169 - 180. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4109-3.

JENERÁL, Jaroslav. 87223. *Malé zamyšlení nad současným zněním zákona o rozhodčím řízení*. epravo.cz [online]. 11. prosince 2012, [cit. 2014-12-22].

Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/male-zamysleni-nad-soucasnym-znenim-zakona-o-rozhodcim-rizeni-87223.html>.

KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Vývoj ochrany spotřebitele v EU*. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 23. ledna 2006, [cit. 9. září 2014]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument7587.html>.

Komunikace s panem Michalem Smečkou – člen týmu pravni-rady.eu. 2013.

Komunikace s panem Matějem Slezákem - Evropské spotřebitelské centrum při České obchodní inspekci. 2013.

Komunikace s panem Vítem Lebedou - advokát a rozhodce ad hoc spolupracující s Arbitrážním centrem s.r.o.. 2013.

Komunikace s paní Terezou Bártovou - Rozhodčí soud při IAL SE. 2013.

KOCINA, Jan. *Rozhodčí doložky sjednané ve prospěch „soukromých rozhodčích soudů“*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze [online]. 8. září 2011, [cit. 10. Října 2014]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/ba_7-8_2011_web.pdf. ISSN 1210-6348.

KOCINA, Jan. *Rozhodčí nález jako exekuční titul a jeho doručení*. iPravnik [online]. 6. dubna. 2009, [cit. 2. prosince 2014]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/art_5799/rozhodci-nalez-jako-exekucni-titul-a-jeho-doruceni.aspx.

KOHOUT, Martin. *K návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 214/1996 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích (v rámci meziresortního připomínkového řízení)*. Rozhodčí soud při IAL SE [online]. 2011, [cit. 3. prosince 2014]. Dostupné z: http://www.rozhodcisoud.net/files/aktuality/STANOVISKO_USTAVU_PRAVA_A_PRAVNI_VEDY.pdf.

KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Právní úprava ochrany spotřebitele v ČR a v některých dalších státech*. Aplikované právo [online]. Leden 2008, [cit. 1. prosince 2013]. 30 s. Dostupné z: <http://www.aplikovanepраво.cz/clanky-pdf/67.pdf>.

LISSE, Luděk. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení*. epravo.cz [online]. 16. dubna 2012, [cit. 16. listopadu 2014]. Dostupné z:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>.

LISSE, Luděk. *Komentář k novele zákona o rozhodčím řízení jsem psal už v průběhu legislativního procesu*. epravo.cz [online]. 16. dubna. 2012a, [cit. 16. listopadu 2014]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/efocus/ludek-lisse-komentar-k-novele-zakona-o-rozhodcim-rizeni-jsem-psal-uz-v-prubehu-legislativniho-procesu-82756.html>.

LISSE, Luděk.; KOHOUT, Martin. *Obligaturní náležitosti rozhodčí smlouvy jako součásti spotřebitelských smluv de lege ferenda*. epravo.cz [online]. 17. května 2011, [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obligaturni-nalezitosti-rozhodci-smlouvy-jako-soucasti-spotrebitelskych-smluv-de-lege-ferenda-73060.html>.

MUZIKÁŘ, Vladimír.; MUZIKÁŘOVÁ, Andrea. *Praktické důsledky zastavení exekuce pro neplatnost rozhodčí doložky zejména z pohledu promlčení*. Bulletin-advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze [online]. 07. července 2014, [cit. 16. prosince 2014]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/prakticke-dusledky-zastaveni-exekuce-pro-neplatnost-rozhodci-dolozky-zejmena-z-pohledu-promlцени>.

NOVÁK, Petr.; IVANOVÁ, Veronika. *84546. Rozhodčí smlouva se spotřebitelem ve světle novely ZRR*. epravo.cz [online]. 14. září. 2012 [cit. 12 prosince 2014]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-smlouva-se-spotrebitelem-ve-svetle-novely-zrr-84546.html>.

NOVÝ, Zdeněk. *Nekalá rozhodčí doložka v českém právu* [online]. 2009, [cit. 4. prosince 2014]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Novy_Zdenek__1047_.pdf. ISBN 978-80-210-4990-1.

NOVÝ, Zdeněk. *Občanské právo procesní*. BOBEK, M.; MOLEK, P.; ŠIMÍČEK, V. *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Brno. Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita. 2009. str. 513 – 552. Dostupné z: http://www.komunistickepravo.cz/download/18_513-552_komunistickepravo-cz_Novy_Obcansky-proces.pdf.

ONDŘEJ, Jan a kol. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck. 2013. 365 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-446-9.

PALLA, Tomáš. 55269. *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách – ANO či NE?*. epravo.cz [online]. 23. října 2008 [cit. 5. prosince 2014]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebitelskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>.

RABAN, Přemysl. *Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze [online]. 21. června 2010, [cit. 10. října 2014]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/3223/BA_06_web.pdf. ISSN 1210-6348.

RŮŽIČKA, Květoslav. *Kotázce právní povahy rozhodčího řízení*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze [online]. Květen 2003, [cit. 2. března 2014]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/183/BA_03_05.pdf.

RŮŽIČKA, Květoslav; SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 254 s. ISBN 80-868-9843-1.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Hlavní doktríny ovládající rozhodčí řízení*. Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings. 1. vyd. Brno : Masaryk University. 2009. ISBN 978-80-210-4990-1.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním i vnitrostátním obchodním styku*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. 219 s. ISBN 80-863-9541-3.

ROZHODČÍ SOUD PŘI HOSPODÁŘSKÉ KOMOŘE ČESKÉ REPUBLIKY A AGRÁRNÍ KOMOŘE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistika sporů a doménových sporů Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR*. [online]. 2013, [cit. 4. října 2014]. Dostupné z: http://www.soud.cz/downloads/Statistika_sporu_web_20140416.pdf.

ROZHODČÍ SOUD PŘI HOSPODÁŘSKÉ KOMOŘE ČESKÉ REPUBLIKY A AGRÁRNÍ KOMOŘE ČESKÉ REPUBLIKY. *O Rozhodčím soudu*. [online]. 2015, [cit. 2. února 2015]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/o-rozhodcim-soudu>.

SALAJKA, Radek.; NOVOTNÝ, Petr. 81803. *Novela zákona o rozhodčím řízení přináší nové požadavky kladené na osobu rozhodce*. epravo.cz [online]. 30. března 2012 [cit. 11. listopadu 2014]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-prinasi-nove-pozadavky-kladene-na-osobu-rozhodce-81803.html>.

SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 134 s. ISBN 978-807-4000-379.

SCHELLE, Karel.; SCHELLEOVÁ, Ilona. *Schiedsverfahren in der Tschechischen Republik*. 1. vyd. München: Grin, 2010. 238 s. ISBN 978-3-640-72193-1.

SCHELLE, Karel. *Význam vzniku Československé republiky pro vývoj civilního řízení*. In *Dny práva - 2008: 2. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 1278 – 1301. ISBN 978-802-1047-334.

SOKOL, Tomáš. *Ochutnávka z Právního prostoru 2012: Tomáš Sokol se věnoval rozhodčímu řízení*. Právní rádce [online]. 2013, [cit. 28. března 2013]. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-59703700-ochutnavka-z-pravniho-prostoru-2012-tomas-sokol-se-venoval-rozhodcimuz-rizeni>.

SYRUČEK, Vladimír. *Rozhodčí řízení v praxi*. [online]. Duben 2006, [cit. 12. listopadu 2014]. 82 s. Dostupné z: http://www.arbitercz.eu/rozhodci_rizeni_praxe.pdf.

ZOULÍK, František. *Některé problémy rozhodčího řízení*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze [online]. 11. ledna 2007, [cit. 5. října 2014]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/1585/BA_07_01.pdf. ISSN 1210-6348.

Právní předpisy

UNITED NATION COMMISSION ON INTERNATIONAL TRADE LAW. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. [Online]. Dostupný na http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf. ISBN 978-92-1-133773-0.

ČESKO. Zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. In Sbírka zákonů ČR, ročník 1994, částka 67. Dostupné na: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-216#cast1> [cit. 2014-01-01]. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákon č. 330/1921 Sb. o závodních výborech. [Online]. Dostupný na <http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgiyv6mztgawta>.

ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník. In Sbírka zákonů ČR, ročník 2012, částka 33. Dostupné na: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast1-hlava1> [cit. 2014-01-01]. ISSN 1211-1244.

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. [Online]. Dostupný na <http://eur-ex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:31993L0013&qid=1417793738899&from=CS>.

Seznam použité judikatury

Řazení rozsudků určeno datem rozhodnutí.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 18. 4. 2007, sp. zn. IV. ÚS 613/06. Dostupné z http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-613-06_1.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007. Dostupné z <http://kraken.slv.cz/32Cdo1201/2007>.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008. Dostupné z <http://kraken.slv.cz/32Cdo2282/2008>.

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 6. 11. 2008, sp. zn. II. ÚS 2682/08. Dostupné z <http://kraken.slv.cz/II.US2682/08>.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007. Dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/875B669C3EF77825C1257A4E0065683C?openDocument&Highlight=0,

Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008. Dostupné z <http://pravo4u.cz/judikatura/vrchni-soud-v-praze/12-cmo-496-2008/>.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 5129/2007. Dostupné z <http://kraken.slv.cz/23Cdo5129/2007>.

Soudní dvůr Evropské unie ze dne 6. 10. 2009 ve věci Asturcom Telecomunicaciones SL vs. Cristina Rodríguez Nogueira v rozsudku sp. zn. C-40/08. Dostupné z <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=77861&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=331353>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. N 23 Cdo 1201/2009. Dostupné z <http://kraken.slv.cz/23Cdo1201/2009>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2127/2011. Dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/22879F557BC76988C1257B6300357B25?openDocument&Highlight=0,

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012. Dostupné z <http://kraken.slv.cz/33Cdo1201/2012>.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012. Dostupné z <http://kraken.slv.cz/31Cdo958/2012>.

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 10. 12. 2013, Pl.ÚS 45/13. Dostupné z <http://kraken.slv.cz/Pl.US45/13>.

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. IV.ÚS 1534/14. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=86511&pos=1&cnt=1&typ=result>.

Seznam tabulek

Tab. 1 Statistika sporů a doménových sporů Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR	30
---	----

Seznam příloh

Příloha č. 1 Odpověď z emailové komunikace s Mgr. Terezou Bártovou z Rozhodčího soudu při IAL SE.....	84
Příloha č. 2 Odpověď z emailové komunikace s advokátem a ad hoc rozhodcem JUDr. Vítem Lebedou	85
Příloha č. 3 Odpověď z emailové komunikace s Mgr. Michal Smečka z týmu pravni-rady.eu.....	86

Příloha č. 1- Odpověď z emailové komunikace s Mgr. Terezou Bártovou z Rozhodčího soudu při IAL SE



alexander Kravcak <akravcak@gmail.com>

Statistika rozhodčího řízení pro diplomovou práci

podatelna@rozhodcisoud.net <podatelna@rozhodcisoud.net>
Komu: alexander Kravcak <akravcak@gmail.com>

24. října 2014 8:49

Vážený pane Kravčáku,

těší nás Váš zájem o rozhodčí řízení i o služby našeho Rozhodčího soudu. Ve vztahu k tzv. spotřebitelským sporům ovšem pro Vás nemáme statisticky příznivé zprávy. Novela zákona o rozhodčím řízení – zákon č. 19/2012 Sb., s účinností od 1. 4. 2012, sice nastavila specifická pravidla pro formu a obsah rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských sporech, nicméně výklad těchto ustanovení zastávaný aktuálně Nejvyšším i Ústavním soudem je natolik extenzivní ve vztahu k požadavkům na transparentní určení rozhodce a dostatečnou informovanost spotřebitele o následcích uzavření rozhodčí smlouvy, že tím (možná záměrně) soudní soustava navozuje situaci, kdy věřitelé raději rozhodčí smlouvy se spotřebiteli neuzavírají. Obava ze zrušení rozhodčího nálezu kvůli neplatné rozhodčí doložce/smlouvě je příliš vysoká a požadavky kladené zejm. § 3 RozŘ jsou pro ně mnohdy nesplnitelné. Rozhodčí řízení ve spotřebitelských sporech je tak na samotné hranici zrušení; formálně možné je, ovšem fakticky se z výše popsaných důvodů neaplikuje. Naš rozhodčí soud sice na svém webu nabízí vzorovou rozhodčí smlouvu i zápis o poučení pro tyto případy, v praxi je ale věřitelská veřejnost neuzavírá. V důsledku toho náš Rozhodčí soud již spotřebitelské spory nerozhoduje a obdobnou zprávu Vám jistě podají i jiné instituce tohoto druhu. Je nám líto, že pro Vás nemáme konkrétnější výstupy, nicméně i tato informace z praxe po přijetí zákona č. 19/2012 Sb. může být pro Vaši práci zajímavá. Příjemný den.

S pozdravem

Mgr. Tereza Bártová

Podatelna

Příloha č. 2 - Odpověď z emailové komunikace s advokátem a ad hoc rozhodcem JUDr. Vítem Lebedou.



alexander Kravcak <akravcak@gmail.com>

Statistika rozhodčího řízení pro diplomovou práci

Arbitrážní centrum <info@arbitrazni-centrum.cz>
Komu: alexander Kravcak <akravcak@gmail.com>
Kopie: info@arbitrazni-centrum.cz

19. listopadu 2014 8:12

Vážený pane kolego,

K Vašemu dotazu Vám sděluji, že ač novela zákona o rozhodčím řízení, která nabyla účinnosti dne 1.4.2012 již výslovně uvádí možnost arbitrability spotřebitelských sporů, tak prakticky z důvodu komplikovanosti úpravy (rozhodčí doložka na samostatné listině, možnost meritorního přezkumu soudem, přezkoumávání platnosti rozhodčích doložek a tedy i samotného rozhodčího nálezu bez návrhu povinného exekučním soudem z úřední povinnosti atd.) sporů se spotřebitelským prvkem ubylo na minimum. Smluvní strany se zřejmě obávají širokého prostoru, který byl vymezen soudům k zásahům do rozhodčího řízení, čímž byla v zásadě popřena jeho základní výhoda a sice rychlost a neformálnost.

V případě jakýchkoliv dotazů nás můžete samozřejmě dále kontaktovat.

Hezký den

JUDr. Vít Lebeda

advokát a rozhodce ad hoc spolupracující s Arbitrážním centrem s.r.o.

T.G. Masaryka 25
360 01 Karlovy Vary
Tel./fax: 353999322
GSM: 608605011
www.aklebeda.cz

pobočka
Patočkova 1953/45
169 00 Praha 6 - Břevnov

Příloha č. 3 - Odpověď z emailové komunikace s Mgr. Michal Smečka z týmu pravni-rady.eu.



alexander Kravcak <akravcak@gmail.com>

Statistika rozhodčího řízení pro diplomovou práci

Mgr. Michal Smečka <smecka@pravni-rady.eu>
Komu: alexander Kravcak <akravcak@gmail.com>

7. prosince 2014 0:52



Vážený pane Kravčíku,

Novelizace zákona o rozhodčím řízení přinesla zejména vnesení určitých pravidel (mantinelů) pro využití rozhodčí řízení ve sporech vedených se spotřebiteli. Sám zákon o rozhodčím řízení byl do novelizace ve svých požadavcích na arbitrabilitu sporu, resp. na rozhodčí doložku velmi benevolentní. Praxe tedy začala volat po větší regulaci tohoto institutu, neboť docházelo zejména ve vztahu ke spotřebitelům (kteří ani netuší, co to rozhodčí řízení je a současně o uzavření rozhodčí doložky ani často nevěděli, když byla obsažena v obchodních podmínkách, které nikdo nečte) k jeho častému zneužívání. Bylo potřeba stanovit požadavky na osobu rozhodce a na rozhodčí doložku jako takovou. Záměrem novely bylo tedy zejména zajištění širší ochrany slabší strany (spotřebitele), což se mělo stát prostřednictvím zpřísnění výše uvedených požadavků spolu s rozšířením přezkoumatelnosti nálezu soudem. Domnívám se, že pro praxi byla tato novela skutečně nutná, neboť osoby rozhodců, pokud vůbec byly v doložkách vymezeny, byly často nevzdělaní či nezkušení lidé nastrčení silnější smluvní stranou. Pokud byste si náhodou v rámci zpracování zapůjčil či snad i zakoupil komentář k zákonu o rozhodčím řízení od JUDr. Lisseho, tak Vás musím upozornit, že obsahuje hodně nesprávných závěrů, které v závěru působí spíše úsměvně. Odpovědět komplexně na Vaši otázku v rámci emailu skutečně nedokážu, neboť je velmi široce položena. Domnívám se však, že konkrétní informace o přínosnosti úpravy by Vám mohlo přinést i Ministerstvo spravedlnosti, které vede seznam rozhodců pro spotřebitelské spory. Za zmínku stojí i podívat se do schvalovacího procesu novely zákona, neboť například poslanci z ČSSD navrhovali (tuším) poplatek za zapsání do toho seznamu ministerstva 100.000,- Kč.

Pokud bych to měl shrnout, tak určitou brzdu zneužívání tohoto institutu zavedly ještě před předmětnou novelou soudy v rámci rozhodování o nařízení exekuce, kdy poměrně často tyto pochybné někdy i nicotné nálezy smetly ze stolu. I přes výše uvedené je novela zcela jistě přínosná, ačkoliv se praxe s některými nepřesnostmi musela vypořádat (např. vyčíslení nákladu v rozhodčí smlouvě, což často není zcela možné). Domnívám se však i přes výše uvedené, že by bylo vhodné lépe regulovat i označování některých subjektů, které se díky benevolenci úpravy stále tváří jako rozhodčí soudy ze zákona, či se dokonce snaží přiblížit k dojmu, že se jedná o soud obecný.

S pozdravem

Mgr. Michal Smečka

tým pravni-rady.eu

ANOTAČNÍ ZÁZNAM

Autor	Bc. Alexander Kravčák		
Studijní obor	6208T164 Globální podnikání a právo		
Název práce	Řešení sporu ze spotřebitelských smluv formou rozhodčího řízení		
Vedoucí práce	JUDr. Petr Frischmann, PhD.		
Katedra	KP - Katedra práva	Rok odevzdání	2015

Počet stran	86
Počet obrázků	0
Počet tabulek	1
Počet příloh	3

Stručný popis	<p>Tato diplomová práce se zabývá rozhodčím řízením ve spotřebitelských sporech. Hlavním cílem je zhodnocení vhodnosti a efektivitu řešení sporů ze spotřebitelských smluv formou rozhodčího řízení.</p> <p>Použitými metodami k naplnění cíle práce byly analýza situace před i po novelizaci Předpisu č. 216/1994 Sb. Zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů a jejich vzájemná komparace. Ke zjištění situace po novelizaci zákona o rozhodčím řízení byla dále použita metoda dotazování odborníků z rozhodčích center.</p> <p>Vhodnost rozhodčího řízení pro spotřebitele po novelizaci zákona o rozhodčím řízení vzrostla z důvodu vyšší míry ochrany spotřebitele. Vyšší míra ochrany spotřebitele však způsobila nezáměr o řešení sporů ze spotřebitelských smluv pomocí rozhodčího řízení ze strany podnikatelů. Rozhodčí řízení novelizací zákona o rozhodčím řízení také ztratilo na efektivitě z důvodu zvýšení ochrany spotřebitele.</p> <p>Zpracování této diplomové práce bude přínosné pro obě strany sporu, jimž ozřejmí důsledky uzavírání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách.</p>
Klíčová slova	rozhodčí řízení, spotřebitelské spory, zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, spotřebitelské smlouvy, mimosoudní řešení spotřebitelských sporů
Práce obsahuje utajené části: NE	

ANNOTATION

Autor	Bc. Alexander Kravčák		
Field of study	6208T164 Law in the Global Enviroment		
Thesis title	Arbitration as a form of dispute resolution in consumer disputes		
Supervisor	JUDr. Petr Frischmann, PhD.		
Department	Department of Law	Year	2015

Number of pages	86
Number of pictures	0
Number of tables	1
Number of apendices	3

Summary	<p>The diploma thesis deals with an arbitration in customer disputes. The main objective of the thesis is to evaluate suitability and effectiveness of one form of dispute resolution - consumer arbitration agreements.</p> <p>Methods applied to fulfill the main objective of the thesis were the situation analysis before and after the amendment to Act No. 216/1994 Coll., on Arbitration Proceedings and Enforcement of Arbitral Awards and their mutual comparison. A method of questioning the experts from arbitration centers was also used in order to ascertain the situation after the amendment to the Law on Arbitration.</p> <p>Suitability of the arbitration for consumers increased after the amendment to the Law on Arbitration due to a higher level of consumer protection. A higher level of consumer protection, however, caused disinterest in resolution of disputes arising from consumer arbitration agreements by entrepreneurs. The effectiveness of the arbitration was diminished after the amendment to the Law on Arbitration due to a higher level of consumer protection, as well.</p> <p>This thesis may be beneficial for both parties of the dispute, since the potential consequences caused by consumer arbitration agreements are explained.</p>
Key words	arbitration, consumer disputes, Act No. 216/1994 Coll., on Arbitration Proceedings and Enforcement of Arbitral Awards, customer contracts, Alternative dispute resolution
Thesis includes undisclosed parts: NO	